

Economisch-Statistische Berichten

Ziekenfondsen

★

Dr. G. A. Kohnstamm en Drs. W. Zandbergen

Enkele opmerkingen over de
„Free Trade Area”

★

Drs. G. Greidanus

De feitelijke betekenis der
tarwe-overeenkomsten

★

W. N. de Blaey

Kapitaalwinst en kapitaalwinstbelasting

★

Prof. Dr. A. Kraal

Economische kroniek van Indonesië

★

G. C. A. Mulder, B. Sc., Ps. D.

Surinaamse kanttekeningen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2094

WOENSDAG 14 AUGUSTUS 1957

ARNHEMSE HYPOTHEEK BANK N.V.

AGENTSCHAP ROTTERDAM - Mr. J. R. PENTERMANN.

2e Westewagenhof 1 (St. Laurens huis)

Telefoon 29527



Aan bezoekers worden op schriftelijk verzoek alle benodigde inlichtingen gratis toegezonden door de

OFF. HOLLAND-DIENST der JAARBEURS
Amsterdam-C, Keizersgracht 796
Tel. 65938-65750

beschikbare krachten

Economisch doctorandus 34 jaar

met ruime ervaring op het gebied van research, ondernemingsadministratie en publicistische arbeid, wenst van functie te veranderen. Bij voorkeur aanstelling directeur middelgroot bedrijf of directie-secretaris grote onderneming.

Brieven no. E.-S.B. 33-2, postbus 42, Schiedam.

(Zie ook vacatures op pag. 664)



R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam*

*Verzorging van
en adviezen inzake
levensverzekeringen
en pensioencontracten*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K. 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Ziekenfondsen

Bij de Nederlandse Algemene Ziekenfondsen zijn thans ruim 8 miljoen verzekerden ingeschreven ¹⁾. De zorg voor deze verzekerden is, medisch gezien, de taak van medewerkers en ziekenhuizen, maar administratief gezien die van de 122 ziekenfondsen, welke het predikaat Algemeen Ziekenfonds mogen voeren. Laat men de 23 ziekenfondsen, die tot de categorie ondernemingsziekenfondsen behoren (daaróver straks nog iets) buiten beschouwing, dan heeft gemiddeld elk ziekenfonds de administratie van circa 79.000 verzekerden. Het grootste telt ongeveer 488.000 verzekerden, het kleinste heeft er slechts ruim 1.200.

Bij de invoering der verplichte verzekering op 1 november 1941 zijn 204 ziekenfondsen toegelaten. Het gemiddeld aantal verzekerden per fonds (exclusief ondernemingsziekenfondsen) was toen circa 31.000. Bij een toeneming van het totale aantal verzekerden van circa 5,3 tot 8 miljoen is dus het aantal fondsen met ongeveer 40 pCt. gedaald.

Men kan niet in het algemeen zeggen, welk aantal verzekerden voor een efficiënte administratie nodig is. Andere omstandigheden, met name de aard van het werkgebied en de ligging der medische centra, spelen hierbij nl. evenzeer een rol. De grootste ziekenfondsen hebben uiteraard de mogelijkheid tot mechanisering van hun administratie, goede werkverdeling, goede medische controle, statistiek enz. Kleinere fondsen kunnen echter door samenwerking een deel van de nadelen van hun kleine omvang opheffen.

Bij de overweging van de vraag of verdere verbeteringen ten aanzien van aantal en werkgebied der ziekenfondsen mogelijk zijn, komen ook andere dan bedrijfseconomische overwegingen aan de orde. Er zijn nu eenmaal in de ziekenfondswereld vele tegenstellingen, ten dele uit de historische ontwikkeling verklaarbaar, voor een ander deel samenhangende met verschillen in levensbeschouwing.

Niettemin komen voor en na fusies tot stand, die niet onbelangrijke kostenbesparingen geven, vooral als de

¹⁾ Zie de cijfers in: „De omvang der ziekenfondsverzekering” in „E.-S.B.” van 7 augustus 1957.

fusies „overlappingsen” van werkgebied opheffen. In dit verband mag worden vermeld, dat thans de zgn. directiefondsen, op twee uitzonderingen na, zich van het terrein van het ziekenfondswezen hebben teruggetrokken. Directiefondsen waren van afkomst zakelijke instellingen, meestal gelieerd met ondernemingen in het verzekeringsbedrijf. Zij hadden in de regel hun afdelingen voor ziekenfondsverzekering in een reeks van plaatsen, hetgeen dus evenveel overlappingsen van werkgebied met andere ziekenfondsen betekende. In 1941 waren er 16 ziekenfondsen van dit type met in totaal 53 afdelingen. Hiervan zijn er sinds 1 juli 1957 nog maar twee over, waarvan één met een zuiver plaatselijk karakter, het andere met vier afdelingen. Alle andere

directiefondsen of afdelingen daarvan zijn aan plaatselijke en regionale ziekenfondsen overgedragen en daarmede is, zonder dat de buitenwereld er veel van heeft gemerkt, een belangrijke kostenbesparing op het administratieve en het incasso-apparaat verkregen.

In Amsterdam werken thans nog 4 ziekenfondsen, in Rotterdam 3, in 's-Gravenhage 5 (de situatie in enkele randgebieden buiten beschouwing gelaten). Alle andere gemeenten boven 100.000 zielen zijn het werkteerrein van

2, 3 of 4 ziekenfondsen, behalve Arnhem, waar er slechts één werkt. Voor de kleinere gemeenten zij verwezen naar bovenstaande tabel.

De reeds genoemde 23 ondernemingsfondsen zijn alleen belast met de zorg voor het personeel (inclusief gezinsleden) van bepaalde ondernemingen of groepen ondernemingen; meestal zijn deze fondsen administratief nauw verbonden met andere vormen van sociale activiteit in het kader van de onderneming of groep van ondernemingen.

De beheerskosten (incasso- en controlekosten, inbegrepen) liggen thans beneden de 8 pCt. van de totale kosten van het ziekenfondswezen ²⁾.

Amsterdam.

J. DE WIT.

²⁾ Zie: „De verplichte ziekenfondsverzekering” in „E.-S.B.” van 23 januari 1957.

Aantallen gemeenten, waarin één ziekenfonds, respectievelijk twee of meer ziekenfondsen werken of werkten a)

Aantal fondsen per gemeente	Aantal gemeenten					
	Beneden 100.000 inwoners		100.000 of meer inwoners		Totaal	
	1942	1957	1942	1957	1942	1957
1	365	453	0	1	365	454
2	461	444	1	4	462	448
3	118	72	1	3	119	75
4 of meer	61	20	7 b)	4	68	24
	1.005	989	9	12	1.014	1.001

a) Exclusief ondernemingsziekenfondsen. De gegevens betreffen de toestand op 31 december 1942 en op 1 juli 1957.

b) In 's-Gravenhage werkten er in 1942 twaalf, in Amsterdam en Rotterdam tien.

INHOUD

Ziekenfondsen, door J. de Wit	Blz. 643	Surinaamse kanttekeningen, door G. C. A. Mulder, B.Sc., Ps.D.	Blz. 658
Enkele opmerkingen over de „Free Trade Area”, door Dr. G. A. Kohnstamm en Drs. W. Zandbergen	644	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans	660
De feitelijke betekenis der tarwe-overeenkomsten, door Drs. G. Greidanus	648	De Belgische geld- en kapitaalmarkt in het tweede kwartaal van 1957, door Dr. L. Delmotte	661
Kapitaalwinst en kapitaalwinstbelasting, door W. N. de Blaey	651	Notities:	
Economische kroniek van Indonesië, door Prof. Dr. A. Kraal	653	Jubileum-prijsvraag van het Nederlands Verkeersinstituut	646
		Geluid en gehoor	650

Het basisprobleem van een verdrag aangaande de vrijhandelszone is de formulering van de minimum-voorwaarden van onderlinge samenwerking, die vervuld moeten zijn, wil na het wegvallen der onderlinge douanetarieven aan de deelnemende landen en bedrijfstakken een faire onderlinge concurrentie worden gegarandeerd. Volgens het Engelse voorstel zal een produkt zonder verdere heffing binnen het vrijhandelsgebied kunnen worden verhandeld, indien minstens 50 pCt. der eindwaarde uit de zone afkomstig is. Naar schrijver's mening is dit zonder limitering van de verschillen in buitentarieven van de deelnemende landen economisch volstrekt onaanvaardbaar, wil men niet in onontwarbare distorsieproblemen verzeilen. Tevens moet een oplossing worden gevonden voor het bijzondere probleem der Europese textielindustrie versus Oost- en Zuid-Azië.

Enkele opmerkingen over de „Free Trade Area”

De adempauze tussen de juni-bijeenkomst van de Parijse O.E.E.C.-werkgroep, die regels voor de originebepaling moet ontwerpen, en de hervatting der besprekingen na de zomervakantie heeft gelegenheid gegeven in wat bredere industriële kring zich in te leven in de problemen rondom deze originebepaling. De beschikbare informatie over de stand van zaken is beperkt. Via de nationale regeringen wordt momenteel de opinie gepolst van verschillende industrietakken over het zgn. 50 pCt. beginsel, dat door het Comité van Experts als een der uitgangspunten voor discussie is genomen. Het is vooral deze opiniepoling, en de daarbij naar voren gekomen bezwaren tegen deze regeling, die in het bedrijfsleven tot een zekere ongerustheid hebben geleid. Zo o.a. in de Europese textielindustrie, die zich zowel in Engeland als op het continent bedreigd voelt door de richting, waarin de gedachten der douane-experts zich bewegen.

Op gevaar af door onvoldoende informatie het beeld hier en daar wat te mistekenen, willen wij over deze zaak enkele gedachten formuleren, die bij discussie in Europees verband binnen eigen industrietak — de vervaardiging van rayon- en nylongarens en -vezels — ter tafel zijn gebracht.

Het basisprobleem der „Free Trade Area”.

Het is voor ons, Nederlanders, die als behorende tot de K.S.G. en bijna tot de Euromarkt ons reeds sinds jaren hebben trachten in te leven in de problemen, die bij economische integratie rijzen, niet zeer moeilijk te realiseren, dat een aflegging van de economische wapenrusting van tarieven en andere invoerbarrières tussen landen ener Free Trade Area (voortaan tot F.T.A. afgekort) slechts dan acceptabel is voor de landen in kwestie, als een positie van „fair competition” tussen hun economieën wordt gewaarborgd. Zolang de mogelijkheid dreigt, dat de ene partij ten gevolge van haar toetreding tot de F.T.A. door één of meerdere Area-partners in een ongunstiger positie gemanoeuvreed wordt dan zonder de F.T.A. het geval geweest ware, is aanvaarding van dit risico nauwelijks te verwachten of zelfs maar te verlangen.

De door het O.E.E.C.-rapport over de problemen ener F.T.A. aan de orde gestelde vraag is nu, aan te geven, hoe deze „fair competition” te bewerkstelligen is, wanneer —

anders dan binnen de Euromarkt — de Area-partners het recht behouden geheel naar eigen goeddunken de hoogte van hun buitentarief te kiezen, terwijl ook hun overige onderlinge „commitments” op zijn zachtst gesproken veel zwaarder blijven dan dat bij een Euromarkt het geval zal zijn. Als het in eerste instantie meest naar voren tredende aspect dezer kwestie is, zoals bekend mag worden geacht, het vraagstuk der certificaten van oorsprong ter discussie gesteld. En waar het hier een concreet formuleerbaar en gemakkelijk discussieerbaar probleem betrof, is men in O.E.E.C.-verband en daarbuiten prompt aan de slag gegaan, om voor dit éne detail (zij het ook een zeer belangrijk) een oplossing te vinden.

Het wilde schrijvers nu voorkomen, dat al discussiërende over het probleem van het certificaat van oorsprong het inzicht steeds meer gegroeid is, dat dit geen zuiver technisch probleem voor douane-experts is, doch zó verweven is met het zgn. distorsieprobleem (scheeftrekken der concurrentieverhoudingen ten gevolge van de totstandkoming der F.T.A.), dat men het één niet oplossen kan zonder het ander. De discussie over een definitie is, mèd dit groeiend inzicht, tot een discussie over mogelijke distorsies en hun toelaatbaarheid c.q. hun redresseerbaarheid geworden. Zoals te verwachten was na alle Euromarktstudies, blijkt dit distorsieprobleem vrijwel onoplosbaar zonder het gehele institutionele aspect van de F.T.A. aan de orde te stellen, dus van de *additionele* bindingen buiten de afspraak tot afschaffing der onderlinge douanerechten, die de partners onderling zullen moeten aangaan als prijs voor de verwachte voordelen van een groter onbelemmerd handelsgebied. En op dit netelige gebied — neteliger nog dan in het geval der Euromarkt, omdat in het F.T.A.-kader de bereidheid tot aanvaarding van verplichtingen buiten de zuivere douanetarief-problematiek gering, zo niet nihil is, althans bij enkele gesprekspartners — heeft de O.E.E.C.-studiegroep nog nauwelijks vorderingen gemaakt, en vele aspecten zelfs tot dusver niet of nauwelijks besproken.

Intussen zullen de landen van het Europa-der-Zes, die toch niet voor niets jaren gediscussieerd hebben over de minimum-voorwaarden, nodig om een vrij goederehverkeer tot stand te brengen, er goed aan doen zich niet onder politieke pressie van één der buitenstaanders overhaast in

een F.T.A.-verdrag te laten vangen, waarvan de opzet en de consequenties nog onvoldoende aan de openbare discussie zijn getoetst. Zeker: ook het Euromarktverdrag vertoont de tekenen ener politieke overhaasting. Maar daar gingen dan toch één zeer gedegen Spaak-rapport — vrucht van ontelbare vóorstudies sinds circa 1948 — en enkele jaren K.S.G.-ervaring aan vooraf. Uitgangsvoorwaarden, die in het F.T.A.-geval geenszins zijn vervuld.

Het voorgaande moge in de volgende stelling worden vastgelegd:

Het basisprobleem van een F.T.A.-verdrag is de formulering van de minimum-voorwaarden van onderlinge samenwerking, die vervuld moeten zijn, wil na wegvallen der onderlinge douanetarieven aan de deelnemende landen en bedrijfstakken een faire, onderlinge concurrentie worden gegarandeerd. Het certificaat van origine is daarvan een deelprobleem, en moet in deze context worden gezien. Overhaasting van de F.T.A.-besprekingen zonder voldoende mogelijkheid van goed geïnformeerde openbare discussie alvorens bindende beslissingen worden genomen is — bij ontstentenis van vele voorstudies die er in het Euromarkt-geval wel waren — een gevaarlijke zaak.

De 50 pCt.-oplossing van het origineprobleem.

Zoals reeds gezegd, wordt thans de Europese opinie gepolst over het Engelse zgn. 50 pCt.-voorstel. Dit behelst, dat een produkt F.T.A.-status zal krijgen (dus zonder verdere heffing van invoerrechten binnen de Area kan worden verhandeld), indien minstens 50 pCt. der eindwaarde van F.T.A.-herkomst is. In dat geval wordt dus afgezien van het feit, dat op het niet-F.T.A.-gedeelte der eindwaarde (dus in de meeste gevallen: op de erin verwerkte grondstoffen en halfprodukten) een verschillend bedrag aan invoerrechten kan zijn geheven, afhankelijk van de hoogte van het invoerrecht in het land, waar deze verwerking plaatsvond.

Het is begrijpelijk, dat zij, die in het verleden getuige zijn geweest van de problematiek rondom de competentie en de betrouwbaarheid der instanties, die in het internationaal handelsverkeer voor het afgeven van originecertificaten waren aangewezen, zich prompt afvragen, of binnen de F.T.A. dit probleem beter kan worden opgelost dan tot dusver in andere kaders het geval was. Hier kijkt een institutioneel probleem van internationaal toezicht op de certificaat-afgevend instanties om de hoek, waarover het laatste woord nog niet is gezegd. Bovendien is begrijpelijk, dat velen zich met angst in het hart afvragen, of een definitie van minstens 50 pCt. toegevoegde waarde niet een bron van onnoemelijke en sterk uiteenlopende calculaties en van even zoveel ellende zal zijn. Vooral in gevallen waar de 50 pCt. maar net gehaald wordt, zijn kleine prijsverschommelingen van grondstoffen dan wel eindprodukt voldoende, om iedere internationale expediteur tot wanhoop te brengen.

Maar laten wij even aannemen, dat men voor beide bovengenoemde belangrijke tegenwerpingen „workable” oplossingen binnen het totale institutionele F.T.A.-kader vindt. Dan resteert de vraag, of met dit 50 pCt.-principe inderdaad voldaan is aan de grondvoorwaarde: het scheppen van een faire onderlinge concurrentiebasis voor de betrokken bedrijfstakken, voor zover deze zou worden aangetast door de ongelijkheid der buitentarieven. Om daarop een antwoord te kunnen geven, is een nadere analyse van dit 50 pCt.-principe noodzakelijk. Wij willen dit doen aan de hand van een cijfervoorbeeld.

Stel een zeker produkt met een binnen de 50 pCt.-regeling maximaal toelaatbaar gehalte aan niet-F.T.A. grondstoffen en halffabrikaten van 49 pCt., gefabriceerd in F.T.A.-land A, waar een buitentarieff x pCt. wordt geheven op de erin verwerkte van buiten de F.T.A. komende bestanddelen, en tevens gefabriceerd in F.T.A.-land B met buitentarieff y pCt. Beide produkten worden, aannemende dat de transportkosten ervan klein zijn tegenover de waarde, binnen de F.T.A. verhandeld tegen gelijke prijs, stel 100. Hoe ziet dan de calculatie voor de leverancier in land A, resp. B eruit?

	Leverancier in land A	Leverancier in land B
Grondstoffen en halffabrikaten gekocht buiten de F.T.A.	49	49
Invoerrechten daarop a)	$\frac{x}{100} \cdot 49$	$\frac{y}{100} \cdot 49$
Verwerkingskosten in de fabriek plus gemaakte winst	$51 - \frac{x}{100} \cdot 49$	$51 - \frac{y}{100} \cdot 49$
Verkoopprijs	100	100

a) Aangenomen is hierbij, dat de invoerrechten als deel van de F.T.A.-toegevoegde waarde worden genomen. Dit is voor de redenering overigens een bijkomstig detail.

Stel dat x groter is dan y, dan betekent dat, dat de industrie in land A de schok te absorberen krijgt van een $(x-y) \cdot \frac{49}{100}$ hoger invoerrecht — welke schok moet worden opgevangen in de factor $51 - \frac{x}{100} \cdot 49$, die als buffer dient.

Als $(x-y)$ klein is, zal die schok ook klein blijven t.o.v. de beschikbare buffer, zolang althans x niet zeer groot wordt, welk geval we hier maar buiten beschouwing willen laten. M.a.w. (en dit is een zeer triviale conclusie): indien de buitentarieven x en y gelijk of weinig verschillend zijn, is de uitgangspositie voor beide bedrijven bij benadering gelijk. Maar als de buitentarieven belangrijk gaan verschillen, wordt de situatie voor het bedrijf met het hoogste invoerrecht zeer benard. Voor deze stelling hadden wij deze hele tabel trouwens niet nodig.

Vul nu echter — om aansluiting aan de Europese praktijk te krijgen — eens enkele concrete getallen in, ontleend aan een reëel geval:

Buitentarieff op grondstoffen c.q. halffabrikaten

	in land A 40 pCt.	in land B 20 pCt.	in land C 10 pCt.
Grondstoffen en halffabrikaten	49	49	49
Invoerrechten daarop	19,6	9,8	4,9
Bewerkingskosten in fabriek plus gemaakte winst	31,4	41,2	46,1
	100	100	100

Het is duidelijk, dat de industrie in land A in dit geval geen been aan de grond krijgt: de „buffer” of zo men wil de bruto-bewegingsmarge in land C is liefst bijna 50 pCt. groter dan in land A!

Wil men toch de percentagegedachte als uitgangspunt handhaven, dan kan men op basis van het bovenstaande aan een der twee volgende oplossingen denken:

1. het minimum-percentage der voor de F.T.A.-status noodzakelijke toegevoegde waarde belangrijk verhogen boven de voorgestelde 50 tot zeg 70 of 75 pCt. Dan krijgen uiteraard minder produkten F.T.A.-status, dan anders het geval zou zijn geweest;

Jubileum-prijsvraag

Ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van het Nederlands Verkeersinstituut wordt een prijsvraag uitgeschreven tot onderwerp hebbende:

1. een overzicht van het ontstaan, de ontwikkeling en de toepassing in West-Europa van de diverse concepties inzake de aanwending van het vervoer als instrument in de economische en sociale politiek van de overheid, alsmede van de daarvan principieel afwijkende opvattingen, welke in het vervoer een activiteit zien die in wezen van andere ondernemingsactiviteiten in het economisch leven niet verschilt;
2. in verband hiermede een kritische bespreking van „gemeinwirtschaftliche” en daarvan afwijkende opvattingen;
3. haar betekenis voor de ontwikkeling van een gemeenschappelijk Europees vervoerbeleid als bedoeld in art. 74 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap.

Bijdragen, 10 à 20.000 woorden omvattend, worden vóór 1 september 1958 bij het Nederlands Verkeersinstituut ingewacht. Een bedrag van f. 2.000 zal door de jury in één of meer prijzen worden toegekend. Nadere inlichtingen zijn, uitsluitend op schriftelijke aanvraag, verkrijgbaar bij het Nederlands Verkeersinstituut, Statenplein 2, 's-Gravenhage.

2. of wel van de F.T.A.-landen als voorwaarde tot toetreding eisen, dat $x-y$ klein wordt: de tarieven der F.T.A.-landen moeten dan binnen zekere limites schommelen.

Ad 1. Nemen wij als minimum toegevoegde waarde 75, dan ziet de berekening er ditmaal, bij de aangehouden tarieven van 40, 20 en 10 pCt., als volgt uit voor het ongunstigste, nog F.T.A.-status toe te kennen, produkt:

	Land A tarief 40 pCt.	Land B tarief 20 pCt.	Land C tarief 10 pCt.
Grondstoffen en halffabrikaten van buiten F.T.A.	25	25	25
Invoerrechten daarop	10	5	2,5
Bruto-bewegingsmarge	65	70	72,5
Marktprijs	100	100	100

Thans is de „buffer” in land C nog slechts 11 pCt. groter dan in land A: ofschoon de zaak nog niet geheel rechtgetrokken is, zijn de aspecten voor de fabrikant in land A een heel stuk minder hopeloos.

Ad 2. De eis, dat $x-y$ voor de F.T.A. klein moet zijn — dus een zeker „alignement” om een middentarief, waarvoor het Euromarkt-buitentarief zich welhaast vanzelf opdringt — lijkt op het eerste gezicht in strijd met de basisgedachte der F.T.A.: nl. dat men zich *niet* tot een douaneunie wil aansluiten, met *identiek* buitentarief. Wij komen daar aan het slot van dit artikel nog op terug.

Uit het bovenstaande volgt echter overduidelijk, dat er een interdependentie bestaat tussen de vraag of men de buiten-

tarieven volkomen vrij wil laten (en dus $x-y$ groot wil kunnen laten worden) en de hoogte van het minimumpercentage toegevoegde waarde, nodig voor de verkrijging van F.T.A.-status. De schrijvers zijn van mening, dat het Engelse 50 pCt.-voorstel zonder limitering van $x-y$ economisch volstrekt onaanvaardbaar is, wil men niet in onontwarbare distorsieproblemen verzeilen.

Vrijlaten van $x-y$ — en een daaraan gekoppelde eis voor een hoog percentage toegevoegde waarde — zou een wellicht niet oninteressante oplossing zijn in het theoretische vlak. Maar men haalt er prompt de ernstige praktische bezwaren — waarvan wij bij de afleiding van ons betoog hebben geabstraheerd — mede in huis.

Bijzondere problemen der textielindustrie.

Voor zover uit de berichten uit diverse landen te beuisteren valt, heeft de F.T.A.-gedachte — zoals in de aanhef reeds gememoreerd — in het bijzonder in de textielindustrie ongerustheid gewekt. De reden hiervan ligt voornamelijk in het bijzonder lage prijspeil van de Zuid- en Oostaziatische textielindustrie. Engeland, dat door een samenstel van maatregelen de Japanse textielimport (in halffabrikaatvorm of anderszins) aan strikte banden heeft gelegd, vreest dat andere F.T.A.-partners zullen wensen te profiteren van goedkope garens of stoffen om deze, na verdere verwerking en/of veredeling, rechtenvrij over de gehele F.T.A., inclusief Engeland, te verhandelen. Het Japanse gevaar, dat men via de voordeur de toegang heeft geweigerd, komt dan door de achterdeur binnen. Omgekeerd echter kan men op het continent evenzo vaak de stelling horen verkondigen, dat de F.T.A. Engeland in staat zal stellen de continentale textielmarkten te desorganiseren door — na veredeling — de eveneens zeer laag geprijsde, en op grond van Commonwealth-afspraken rechtenvrij in Engeland toegelaten Indiase en Hongkong-textiel op de F.T.A.-markt te spuien. Deze angst voor elkaars reacties op de mogelijkheid van aankoop van goedkope Aziatische textielwaren heeft geleid tot een zoeken naar een formulering van de voorwaarden voor verkrijging van F.T.A.-status, die dit Aziatische gevaar in de kiem zou smoren. Het valt buiten het kader van dit artikel, op de details dezer kwestie hier in te gaan.

Het wil ons echter voorkomen, dat aan deze discussie over het Japans/Indiase textielprobleem de zwakheid van de thans gedachte institutionele constructie der F.T.A. ten grondslag ligt. Met name de Engelse textielindustrie gelooft niet, dat in de los-vaste band tussen de F.T.A.-partners onderling een voldoende garantie kan worden gevonden, dat problemen als de bovengenoemde — die in wezen voortvloeien uit een individuele behandeling van de externe handelspolitieke problemen door de F.T.A.-partners, in stede van een onderling geharmoniseerde actie — zullen kunnen voorkomen. Dientengevolge poogt men zich a priori daartegen te wapenen, door de redactie van de enige stringente en precies geformuleerde verplichting van de F.T.A., nl. de afschaffing der onderlinge douanerechten en de methode van verlening van F.T.A.-status aan handelswaren. Men dient zich daarbij echter wél te realiseren, dat op deze wijze slechts een oplossing kan worden gevonden voor wat wij „tariefdistorsies” zouden willen noemen. Voor een werkelijke oplossing van het hier liggende vraagstuk zullen daarenboven maatregelen in het vlak ener gemeenschappelijke handelspolitiek onontbeerlijk blijken.

Overigens is het zonneklaar, dat geen enkele studiegroep alle denkbare distorsies kan overzien, die zich t.z.t. na

totstandkoming en volle realisering van de F.T.A., dus over 15 jaar en later, zullen kunnen voordoen. Als er in de samenspreking tussen de F.T.A.-partners geen voldoende garantie ligt voor een afdoende gezamenlijke actie tegen zich voordoende moeilijkheden zal de F.T.A.-constructie t.z.t. voor zó hete vuren komen te staan, dat de zaak moet desintegreeren, hoe dan ook! Zich daartegen met het oog op speciale, thans wél voorzienbare, distorsies te willen wapenen door ad hoc geredigeerde certificaat van oorsprong-constructies *zonder tevens het meer algemene distorsieprobleem bevredigend te regelen*, heeft naar onze mening weinig zin. We worden dan straks zoal niet door de kat dan toch wel door de kater gebeten. Omgekeerd: kan men wél een bevredigende procedure voor de curering van distorsie-narigheden uitwerken, dan behoeft de certificaat van oorsprong-formulering niet belast te worden met allerlei ad hoc oplossingen. Dan is een algemene regel daarvoor voldoende, plus de bepaling, dat in bijzondere gevallen via een bepaalde procedure van deze algemene regel kan worden afgeweken. Voor de textiel-industrie kan deze uitzonderingsprocedure dan tegelijkertijd reeds worden gevolgd.

De bijzondere taak der Euromarkt-landen.

Een en ander dwingt tot de conclusie, dat het in het F.T.A.-overleg de historische taak is juist van de delegaties der Euromarkt-landen, te hameren op een afdoende oplossing der *algemene* problemen ener F.T.A. Die kan — naar in meerderheid in Nederland ingenomen standpunt — nu eenmaal niet gevonden worden als de F.T.A.-partners *blijven* staan op hun volstreekte soevereiniteit in alles, behalve de binnentarieven. Het zal wellicht en Zwitserland te verkopen. Daarvoor is tijd nodig, mede omdat óók de openbare mening in die landen moet worden gëprepareerd op meer of minder vergaand soevereiniteitsverlies. Bovendien: werkt in dit geval de tijd niet vóór de Euromarkt-visie? Als straks in Parijs een goed ingespeeld Euromarkt-blok aan de conferentietafel zit, zullen wij eerder onze minimum-voorwaarden voor openstelling onzer markt voor de F.T.A.-partners geaccepteerd krijgen dan thans.

Dit alles leidt tot de stelling:

Het Japanprobleem der Europese textielindustrie is één voorbeeld uit vele straks te verwachten distorsies in F.T.A.-kader. Zonder een bevredigende regeling van het algemene distorsieprobleem — welke regeling weer op zichzelf niet denkbaar is zonder een bevredigende opzet van het totale institutionele kader der F.T.A. — wordt een F.T.A. te zijner tijd volstrekt onhoudbaar. Het is daarom even dringend noodzakelijk, dat een hanteerbare algemene distorsiepreventie en -cureringsregeling wordt uitgewerkt, als dat een oplossing gevonden wordt voor het bijzondere probleem der Europese textielindustrie versus Oost- en Zuid-Azië. Het is specifiek de taak der Euromarkt-vertegenwoordigers, er op toe te zien, dat de minimum-voorwaarden, welke vervulling noodzakelijk is voor een goede en duurzame bespreking der F.T.A., inderdaad in de loop der nog komende besprekingen door alle F.T.A.-partners worden geaccepteerd.

Te dien aanzien nog een laatste opmerking — mede in verband met de hierboven gemaakte kanttekening bij de 50 pCt.-regeling. Wij hebben daar gezien, dat het certificaat van oorsprong-probleem ontstaat, zodra $x-y$ groot kan worden. Derhalve werd gepleit voor een „alignement” der F.T.A.-buitentarieven. Wij menen te hebben aangetoond,



(Advertentie)

dat limitering van de onderlinge buitentarieverschillen tot een vermindering van de daardoor ontstane problemen kan leiden. Echter *niet* tot een eliminering daarvan. Wij kunnen immers wel aannemen, dat op deze wijze dislocaties van industrieën kunnen worden vermeden, maar zelfs betrekkelijk geringe verschillen zullen altijd nog aanleiding geven tot „deflections of trade” ten gevolge van de zoveel men vastzitten aan certificaten, van oorsprong, en alles wat daaraan inherent is.

De onvermijdelijke slotsom moet zijn, dat alle „kurieren am Symptom” hier nimmer tot een bevredigend resultaat zal kunnen leiden. De enige weg, die dan nog open staat, is het volledig gelijktrekken der buitentarieven in een vrijhandelszone, derhalve de omvorming daarvan tot een douane-unie.

Men zal ons nu tegenwerpen, dat dit een negatie inhoudt van het uitgangspunt van de F.T.A.-voorstellen, nl. de bijzondere handelsrelaties welke het Verenigd Koninkrijk met het Gemenebest onderhoudt, en wil blijven houden. Deze — inderdaad niet ongefundeerde — overweging geldt echter niet voor de andere F.T.A.-partners. Zou men hen van de onontkoombare noodzakelijkheid tot aanpassing hunner tarieven kunnen overtuigen, dan is het vraagstuk al tot belangrijk geringere proporties teruggebracht. Het vinden van „workable” oplossingen voor het verkeer met Engeland — speciaal wanneer, zoals het zich laat aanzien, toch een groot gedeelte van de landbouwsector buiten de F.T.A. zal worden gehouden — zal dan beslist gemakkelijker zijn.

Hoe irreëel wellicht op het eerste gezicht de politieke kansen van een dergelijk „Euromarkt-dictaat” lijken, het wil ons voorkomen, dat er in deze formulering zoveel economische „common sense” steekt, dat — gegeven voldoende tijd om over de shock heen te komen — hierin tòch een basis voor discussie is gegeven, die uitzicht biedt op de vermijding van een groot deel der certificaat van oorsprong-ellende, die we onszelf, onze kinderen en kindskinderen binnen een hopelijk te realiseren F.T.A. niet mogen aandoen!

Arnhem.

Dr. G. A. KOHNSTAMM
W. ZANDBERGEN, ec. drs.

In wezen is de internationale tarwe-overeenkomst in haar huidige opzet een langlopend, multilateraal koopcontract en geenszins een goederenovereenkomst zoals men zich deze bijv. in 1948 voorstelde bij het redigeren van het Havana-charter van de toentertijd beoogde International Trade Organisation. Schrijver beoordeelt de betekenis van een tarwe-overeenkomst van het type van 1956 op grond van de ervaring, welke men heeft opgedaan met de overeenkomsten van 1949 en 1953, en concludeert dat geen van beide regelingen de prijsstabilisatie hebben gebracht die men ervan verwachtte. De reden waarom men toch een nieuwe tarwe-overeenkomst heeft aangegaan moet volgens schrijver vermoedelijk worden gezocht in het feit dat de im- en exportlanden voortdurend met elkaar in contact blijven en men daarom handhaving van de bestaande toestand prefereerde boven het niet hernieuwen van de overeenkomst.

De feitelijke betekenis der tarwe-overeenkomsten

In 1956 is voor de derde maal achtereenvolgend tussen een groot aantal invoer- en uitvoerlanden van tarwe een internationale tarwe-overeenkomst aangegaan. Het doel van deze goederenregeling wordt in art. 1 van de Engelse tekst van de overeenkomst bondig als volgt omschreven: „to assure supplies of wheat to importing countries and markets for wheat to exporting countries at equitable and stable prices”.

De prijsafspraken die in de tarwe-overeenkomst van 1956 is neergelegd, is, evenals in de beide vorige regelingen, bezien uit het oogpunt van een vrije internationale tarwehandel, een zeer aantrekkelijke. Wanneer de tarweprijzen op de vrije wereldmarkt zich nl. tussen twee door de verdragsluitende partijen overeengekomen grenzen bewegen, blijft de internationale tarwehandel geheel vrij. Pas wanneer de prijs van de vrije wereldmarkt in een bepaald jaar een zekere maximumgrens overschrijft, treedt er voor ieder van de exportlanden de verplichting in om dat jaar een bepaalde hoeveelheid tarwe (zgn. guaranteed sale) tegen de maximum-prijs aan de importlanden te leveren. Omgekeerd verplicht ieder importland zich om bij prijsdaling op de wereldmarkt beneden een bepaald minimum een in de overeenkomst vastgelegde hoeveelheid tarwe (zgn. guaranteed purchase) tegen deze minimum-prijs van de exportlanden af te nemen. Het totaal van de „guaranteed sales” is gelijk aan het totaal van de „guaranteed purchases”.

De administratieve tenuitvoerlegging van deze tarwe-overeenkomst is, evenals voorheen, opgedragen aan de Internationale Tarweraad. Genoemde Raad fungeert ook als centrum van overleg tussen de leden-landen onderling. De im- en exportlanden hebben in de Tarweraad tezamen een gelijk stemrecht; dit is over de resp. landen verdeeld naar rato van hun „guaranteed quantity”. In feite komt dit laatste erop neer, dat de twee grote exportlanden, Canada en de Verenigde Staten, de praktische uitvoering van de tarwe-overeenkomst geheel in de hand hebben.

In wezen is de internationale tarwe-overeenkomst in haar huidige opzet een langlopend, multilateraal koopcontract en geenszins een goederenovereenkomst zoals men zich deze bijv. in 1948 voorstelde bij het redigeren van het Havana-charter van de toentertijd beoogde

International Trade Organization (verbetering brengen in de prijsvorming op de wereldmarkt, het verbruik verhogen, sterke prijsschommelingen matigen, de natuurlijke hulpbronnen van de wereld in stand houden, voorzien in een produktie-uitbreiding voor zover in het belang van consument en producent enz.).

Waar het in het bijzonder op aankomt bij deze tarwe-regeling zijn de duur, de prijzen en de kwantiteiten. De overeenkomst van 1949 die de eerste tarwe-overeenkomst was na de Tweede Wereldoorlog had een tijdsduur van vier jaar (1 augustus 1949 - 31 juli 1953); de tarwe-overeenkomst van 1953 werd voor drie jaar aangegaan (1 augustus 1953 - 31 juli 1956) en de overeenkomst van 1956 geldt eveneens voor drie jaar (1 augustus 1956 - 31 juli 1959). Als maximum-prijs is in de tarwe-overeenkomst van 1956 overeengekomen \$ 2 per bushel; de minimum-prijs is gesteld op \$ 1,50 per bushel. Beide prijzen gelden voor de topkwaliteit Manitoba I Fort William/Port Arthur, Canada. Het aantal deelnemende landen bedraagt 50, nl. 6 exportlanden en 44 importlanden. In totaal hebben deze voor 8.244.000 ton getekend, dit is — zowel absoluut, als relatief gezien — aanzienlijk minder dan de totale hoeveelheid van de tarwe-overeenkomst van 1949 en van 1953, nl. slechts 30 pCt. van de wereldtarwehandel ¹⁾ in 1955/56. De hiernaast opgenomen tabellen verstrekken nadere gegevens.

Vergelijken wij de aan de tarwe-overeenkomst van 1956 deelnemende exportlanden met de exportlanden van de tarwe-overeenkomst van 1949 en die van 1953, dan valt het o.a. op dat Argentinië en Zweden voor het eerst in hun rij zijn opgenomen. Verder is de hoeveelheid waarvoor Frankrijk heeft ingetekend, veel groter dan in 1953 (1953: 10.000 ton en 1956: 450.000 ton). Aan de zijde der importlanden merken wij op, dat West-Duitsland en Japan met gegarandeerde hoeveelheden van resp. 1.500.000 en 1.000.000 ton de belangrijkste deelnemers zijn. Het

¹⁾ Hieronder te verstaan de totale netto-export van alle als exporteur optredende landen in de niet-communistische wereld plus de geraamde netto-export van de landen van het Sowjetblok naar de vrije wereld.

De deelnemende exportlanden aan de tarwe-overeenkomst van 1956 en hun „guaranteed sales”

(in tonnen)

Argentinië	400.000
Australië	823.471
Canada	2.800.395
Frankrijk	450.000
Zweden	175.000
Verenigde Staten	3.595.134
Totaal	8.244.000

De deelnemende importlanden aan de tarwe-overeenkomst van 1956 en hun „guaranteed purchases”

(x 1000 ton)

Oostenrijk	100	Italië	100
België	450	Japan	1.000
Bolivia	110	Jordanië	10
Brazilië	200	Korea	60
Ceylon	175	Libanon	75
Columbia	70	Liberia	2
Costa Rica	40	Mexico	100
Cuba	202	Nederland	700
Denemarken	50	Nieuw-Zeeland	160
Dominicaanse Republiek	30	Nicaragua	10
Ecuador	50	Noorwegen	180
Egypte	300	Panama	30
El Salvador	25	Peru	200
Duitsland	1.500	Filippijnen	165
Griekenland	300	Portugal	160
Guatemala	40	Saoedië-Arabië	100
Haïti	60	Spanje	125
Honduras	25	Zwitserland	190
India	200	Unie van Zuid-Afrika	150
Indonesië	140	Vaticaanstad	15
Ierland	150	Venezuela	170
Israël	225	Joegoslavië	100
Totaal			8.244

Verenigd Koninkrijk heeft zich evenals in 1953 van deelneming onthouden.



Zonder nader op de detailcijfers in te gaan zal hieronder de betekenis van een tarwe-overeenkomst van het type van de regeling van 1956 worden beoordeeld op grond van de ervaring, welke men heeft opgedaan met de overeenkomsten van 1949 en 1953.

Toen de tarwe-overeenkomst van 1949 na jarenlang overleg tussen de betrokken landen eindelijk tot stand kwam, bleek er in internationale kring warme sympathie te bestaan voor dit soort multilaterale goederencontracten. Men zag het als een veelbelovend middel om de internationale grondstoffenprijzen te stabiliseren. Algemeen werd geargumenteed, dat het bestaan van stabiele prijzen voor een grote omzet binnen de tarwe-overeenkomst stabiliserend zou werken op de exportprijzen van het betrokken produkt buiten de overeenkomst, hetgeen daardoor een bijdrage zou leveren tot een grotere stabiliteit van de inkomens der agrarische producenten en van de betalingsbalansen.

De geschiedenis heeft evenwel geleerd dat men in dit opzicht in zijn verwachtingen bedrogen is. De tarweregelingen van 1949 en 1953 hebben geen van beide de prijsstabilisatie gebracht, die men ervan verwachtte. Van augustus 1949 tot augustus 1953 waren de tarweprijzen op de vrije wereldmarkt voortdurend zo hoog, dat de transacties onder de tarwe-overeenkomst zo goed als alle tegen de maximum-prijs van de overeenkomst zijn afgewikkeld.

Na augustus 1953, toen de tarweprijzen op de wereldmarkt sterk daalden, werden de prijzen van de tarwe, welke onder de tarwe-overeenkomst werd geëxporteerd, wederom gefixeerd, doch nu om een andere reden. De Canadese Tarweraad volgde in deze jaren de politiek zowel de „vrije” tarwe als de tarwe van de tarwe-overeenkomst tegen dezelfde vaste prijs te exporteren, (nl. tegen \$ 2 per bushel, de maximum-prijs van de regeling van 1953;

geleidelijk heeft Canada deze prijs verlaagd tot \$ 1,86). De Verenigde Staten volgden het voorbeeld van Canada door de subsidie op de tarwe-exporten onder de tarwe-overeenkomst te verhogen, zodat de exportprijzen van de Verenigde Staten zich konden aanpassen aan de Canadese noteringen.

In de jaren 1953-1956 was dus de Canadese prijshand-havingspolitiek en niet de internationale tarwe-overeenkomst de dominerende factor ten aanzien van de prijsbepaling voor het grootste gedeelte van de wereldtarwe-export; dit, terwijl de ongekend grote internationale overschotten in die jaren toch zeker een motief hadden kunnen zijn om de prijzen vast te stellen op of beneden het minimum-niveau van de tarwe-overeenkomst. Van de aan de tarwe-overeenkomst deelnemende importlanden werd tegen deze gang van zaken geen protest aangetekend, daar zij zich zó gemakkelijk konden onttrekken aan de verplichting om hun quota onder de tarwe-overeenkomst volledig op te nemen. Het opnemen van de volledige quota zou nl. grotere uitgaven aan schaarse dollars hebben gevergd.

Goederenovereenkomsten van het type van de internationale tarwe-overeenkomst hebben ten doel de werking van de vrije markt zo min mogelijk aan banden te leggen, doch alleen buitensporige prijsfluctuaties van het produkt (in casu tarwe) op de wereldmarkt te elimineren. Binnen bepaalde grenzen worden prijs-schommelingen — die immers een normaal en gewenst verschijnsel van de vrije prijsvorming van agrarische produkten vormen — vrijelijk toegestaan. Wat dit aangaat hebben de tarwe-overeenkomsten van 1949 en 1953 hun doel volledig gemist. De tarweprijzen onder deze beide tarwe-overeenkomsten hebben nl. in het geheel niet gefluctueerd; zoals wij hierboven zagen werden zij zowel van 1949 tot 1953 als van 1953 tot 1956 — zij het dan ook om verschillende redenen — op een bepaald niveau gefixeerd. Gezien de feitelijke marktverhoudingen gebeurde dit in de eerstgenoemde periode op een te laag en gedurende de laatstgenoemde periode op een te hoog niveau. En dit heeft andere, minder prettige, consequenties.

Wanneer de tarweprijzen nl. — al is het maar voor één enkel jaar — op een te hoog of te laag niveau worden gefixeerd, resulteren zij onvermijdelijk in een scheeftrekking van de prijsverhoudingen tussen tarwe en andere granen en tussen tarwe en veehouderijprodukten. De gevolgen zijn dan een te sterke beperking van het tarweverbruik of een te royaal gebruik, een ongewenst uitbreiding van de tarweverbouw op marginale gronden en een intensivering van de directe overheidsbemoeiingen met de graanteelt. Dergelijke gevaren zijn overigens inherent aan elke multilaterale goederenovereenkomst van het type van de tarwe-overeenkomst.

De voorstanders van de internationale tarwe-overeenkomst hebben er voorts sterk de nadruk op gelegd, dat deze overeenkomst aan de importlanden de zekerheid zou geven van de aanvoer van gegarandeerde hoeveelheden tegen de maximum-prijs en aan de exportlanden de zekerheid van de afzet van gegarandeerde hoeveelheden tegen de minimum-prijs. De vraag is nu wat er in de praktijk van deze waarborgen terecht komt.

Gedurende de vier jaren dat de tarweregeling van 1949 van kracht was, bleek het voor enkele deelnemende importlanden onmogelijk te zijn om bij het maximumprijsspeil van de overeenkomst voldoende goede maaltbare tarwe te kopen ter uitputting van hun aankoopquota. De tekorten bleven overigens van vrij geringe omvang, maar dat

zij niet groter waren, was in hoofdzaak te danken aan het feit dat Canada en Australië juist in die jaren een serie buitengewoon goede oogsten hadden. Indien dit niet het geval was geweest, zou het tekort veel ernstiger zijn geweest. Men kan in het algemeen stellen, dat door de sterke schommeling van de opbrengsten der tarwe-oogsten in de grote produktielanden de tarwe-importerende landen zich niet met zekerheid kunnen verlaten op de belofte van een gegarandeerde aanvoer van goede kwaliteit tarwe onder de tarwe-overeenkomst, tenzij er in de deelnemende exportlanden grote reservevoorraden worden aangehouden.

De tarweregeling van 1953 heeft aan de andere kant laten zien, dat ook de zekerheid, die een internationale tarwe-overeenkomst volgens de voorstanders aan de exportlanden biedt, weinig indrukwekkend is. In de eerste plaats was het streven van Canada in de jaren 1953-1956 erop gericht de Canadese exportprijzen van tarwe aanmerkelijk boven het minimum-peil van de tarwe-overeenkomst te houden om op die manier te bereiken dat de betaling van politiek aanvaardbare, ongesubsidieerde prijzen aan de binnenlandse producenten mogelijk werd. Canada en de Verenigde Staten, twee financieel krachtige landen, dachten er in deze jaren trouwens niet aan de financieel minder krachtige importlanden te dwingen hun gegarandeerde aankoopquota tegen de minimum-prijs van de overeenkomst af te nemen. Sommigen van deze landen zouden zich ook aan hun verplichtingen hebben kunnen onttrekken op grond van de clausules uit de tarwe-overeenkomst, die dit toelieten met het oog op de beveiliging van de nationale deviezenreserves en betalingsbalansen. De overige importlanden zouden de niet benodigde, doch

noodgedwongen aangekochte tarwe misschien hebben doorverkocht, of hun tarwe-importen in volgende jaren hebben uitgesteld, of hun tarwe-aankopen in andere niet aan de tarwe-overeenkomst deelnemende exportlanden hebben nagelaten. In dat geval zou het „vrije” deel van de wereldtarwemarkt op een bedenkelijke wijze zijn verstoord.

Ofschoon de tarwe-overeenkomst in wezen een multilateraal goederencontract is, zijn er toch geen aanwijzingen dat deze goederenovereenkomst er in belangrijke mate toe bijdraagt de bilaterale handel in tarwe door een multilaterale te vervangen. De ervaring opgedaan tijdens het bestaan van de internationale tarweregelingen van 1949 en 1953 leert in dit opzicht, dat de traditionele bilaterale handelsvormen (men denke aan de contracten van Argentinië en van de tarwe-exportlanden van het Sowjetblok) tijdens de gehele periode van de beide tarwe-overeenkomsten — ook bij de importlanden — hun populariteit behielden. Aan de andere kant bleek het, dat de exportlanden die voor de oorlog geen bilaterale handel toepasten, in de jaren 1949-1956 de neiging vertoonden juist enigermate die richting uit te gaan, zoals bijv. bleek uit de verkoop van tarwe door de Verenigde Staten in het kader van de Amerikaanse wetgeving inzake de afzet van agrarische overschotten.

Evenmin kan men ten gunste van de internationale tarwe-overeenkomst betogen, dat deze overeenkomst resulteert in een eliminatie of beperking van de nationale prijsvaststelling voor tarwe en van de overheidsbemoeiingen voor de tarwehandel. In geen enkel tarweproducerend land van enig belang heeft de regering van 1949 tot 1956 haar bemoeiingen met de prijsvorming en handel geheel laten varen en thans gebeurt dit ook niet. Integendeel, door de nationale prijsregelingen van verschillende aard is de internationale prijsstructuur van tarwe in ernstige mate scheefgetrokken. Zowel de telers- als de verbruikersprijzen van tarwe zijn in veel landen niet in overeenstemming met de import- en exportprijzen en met de produktiekosten. Het einde van deze „chaos” is nog lang niet te zien. Zou men in de huidige wereldprijsstructuur van tarwe meer orde willen brengen, dan kan dit zeker niet door middel van een internationale tarwe-overeenkomst geschieden; misschien is het te bereiken door een bepaalde vorm van internationale samenwerking, welke speciaal op het genoemde doel is gericht.



Na de bovenstaande kritiek kan men zich afvragen waarom 6 exportlanden en 44 importlanden verleden jaar dan toch een nieuwe tarwe-overeenkomst hebben aangegaan. Het antwoord hierop zal men vermoedelijk moeten zoeken in het feit, dat de im- en exportlanden door de jaarlijkse bijeenkomsten van de Tarweraad en de regelmatige bijeenkomsten van het Dagelijks Bestuur van deze Raad voortdurend met elkaar in contact blijven, door de kritische discussies in deze bijeenkomsten elkaars omstandigheden en politiek leren kennen en zo wederzijds beter begrip voor elkanders standpunt krijgen. Voor de keuze staande geen overeenkomst of de bestaande toestand handhaven, heeft men om begrijpelijke redenen het laatste gekozen. Het is slechts te hopen dat men door het regelmatige overleg eens tot een goede regeling van de internationale tarwemarkt mag komen.

Geluid en gehoor

Lawaai — gedefinieerd als geluid, dat door de ontvanger niet wordt gewenst — is een gevaar voor het gehoor. In „Industrial Welfare” van maart/april 1957 worden twee gevolgen van lawaai genoemd: enerzijds produktiviteitsvermindering door vermoeidheid, onachtzaamheid en meer verzuimdagen, anderzijds toenemende doofheid. Dit laatste wordt geïllustreerd door onderstaande cijfers, welke betrekking hebben op arbeiders in de Zweedse ijzerertsminen.

Aantal jaren gewerkt	Gehooryverlies in pCt.
1	2
1-5	5
6-10	16
11-120	22,5
21-30	30
meer dan 30	36

Cijfers, afkomstig van andere onderzoeken, tonen aan dat een groot deel van de arbeiders in „luidruchtige” bedrijven, na meer dan 20 jaar daar te hebben gewerkt, een toespraak op afstanden groter dan één meter niet meer kunnen horen; dit betreft 75 pCt. van de roestbikkers en klinkers, 50 pCt. van de ketelmakers en 64 pCt. van de smeden. Van alle arbeiders in deze bedrijven bleek slechts ½ pCt. over een gehoor te beschikken, dat even goed was als men kon verwachten, indien zij niet aan lawaai in boven gedefinieerde zin zouden zijn blootgesteld.

De invoering van een kapitaalwinstbelasting d.w.z. van een belasting van vermogensmutaties welke niet als inkomen worden beschouwd, zou min of meer een revolutie van het Nederlandse systeem van belastingheffing betekenen. In beginsel acht schrijver het heffen van een kapitaalwinstbelasting niet onjuist, mits men de gevolgen van mutaties in de waarde van het geld elimineert en men de heffing eerst doet plaatsvinden als de realisatie een feit is geworden. I.v.m. de betrekkelijkheid van het onderscheid tussen „gewone winsten en verliezen” en „kapitaalwinsten en -verliezen” zal in de allereerste plaats moeten worden aangegeven wat men onder kapitaalwinsten en -verliezen verstaat, vervolgens wat in de zin der wet onder kapitaalgoederen en rechten moet worden verstaan en hoe de berekening van kapitaalwinsten en -verliezen zal moeten geschieden.

Kapitaalwinst en kapitaalwinstbelasting

Inleiding.

In de regeringsverklaring van oktober 1956 deelde de Minister-President mede dat een onderzoek zal worden ingesteld naar de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van een belasting op rechtstreekse vermogensvermeerderingen, waarbij ook onderzocht zal worden in hoeverre hierbij rekening zal zijn te houden met vermogensverliezen. Deze mededeling gaf mij aanleiding eens na te gaan welke problemen in geval van een dergelijke belastingheffing rijzen t.a.v. het begrip „kapitaalwinst”.

Steun voor dat onderzoek werd o.a. gezocht in de Amerikaanse belastingwetgeving op dit gebied, ofschoon bekend is dat tussen de Amerikaanse en Nederlandse belastingwetgeving belangrijke verschillen bestaan. In Amerika wordt nl. inkomstenbelasting geheven, zowel van natuurlijke als van rechtspersonen, terwijl in Nederland inkomstenbelasting van natuurlijke personen, vennootschapsbelasting van rechtspersonen en andere lichamen wordt geheven. Het begrip „inkomen” heeft diensgevolge in Amerika een andere inhoud dan in Nederland.

In Amerika verstaat men onder „inkomen” *alle aan de belastingplichtige opkomende baten*. Adriani ¹⁾ citeert deze opvatting als volgt: „All wealth which flows in to the taxpayer other than a mere return of capital”. In Amerika kan derhalve een zelfde berekening van het inkomen voor beide groepen belastingplichtigen worden toegepast. In Nederland loopt dat niet gelijk omdat bij natuurlijke personen niet elke verrijking wordt belast. Men denke bijv. slechts aan winsten bij verkoop van onroerend goed of effecten e.d., voor zover deel uitmakende van het privé-vermogen van de belastingplichtige.

Invoering van een kapitaalwinstbelasting, d.w.z. van een belasting van vermogensmutaties welke niet als inkomen worden beschouwd, zou dan ook min of meer een revolutie in het Nederlandse systeem van belastingheffing betekenen. Men zou daarom de vraag kunnen stellen, of in plaats van de invoering ener afzonderlijke kapitaalwinstbelasting niet de voorkeur gegeven zou moeten worden aan een geheel nieuwe inkomstenbelasting, geldende — zoals in Amerika — en voor natuurlijke en voor rechtspersonen. Waar dit laatste grondige voorbereiding vereist

¹⁾ Adriani: „Het belastingrecht”, Deel III.

is zulks echter niet op korte termijn mogelijk. Zou men dan ook voorlopig tot de invoering ener afzonderlijke kapitaalwinstbelasting willen komen, dan zal men zich echter goed moeten realiseren dat dit met wijzigingen en in de inkomsten- en in de vennootschapsbelasting gepaard zal moeten gaan om tot een sluitend geheel te komen.

Kapitaalwinsten worden thans, met uitzondering van de zgn. vervreemdingswinst bij afstoting van een aanmerkelijk belang bij een N.V., bij natuurlijke personen onbelast gelaten mits deze niet genoten worden in de uitoefening van een bedrijf of beroep. Ze worden daarentegen wel belast bij rechtspersonen en andere lichamen. Voorkomen zal moeten worden dat door de invoering ener kapitaalwinstbelasting dubbele belastingheffing over kapitaalwinsten plaatsvindt, omdat deze reeds of als „inkomen” of als „winst” resp. in de inkomsten- of vennootschapsbelasting zijn begrepen.

Betrekkelijkheid van de scheiding tussen inkomen en waardeveranderingen van kapitaalgoederen; betekenis daarvan voor de structuur van de belastingheffing.

Gaat men het verloop van het vermogen na van natuurlijke of rechtspersonen e.d. over een periode liggende tussen twee tijdstippen waarop men het vermogen heeft bepaald, dan blijkt dat vermogensmutaties, behalve door aantrekking of afstoting van vermogen, kunnen ontstaan door:

1. vruchten verkregen van investeringen in kapitaalgoederen of rechten resp. van complexen dezer goederen en/of rechten;
2. wijzigingen in de waarde van kapitaalgoederen of rechten zelve, ontstaan door:
 - a. gewijzigde verhoudingen van vraag en aanbod naar die kapitaalgoederen of rechten;
 - b. gewijzigde waarde van het geld.

Laten we voorlopig wijzigingen in de waarde van het geld buiten beschouwing, dan is het volgende op te merken. „Inkomen” ontstaat uit „bronnen van inkomen”. Deze bronnen kunnen zijn of *zelfstandige inkomensdragers*, waarbij door zelfstandige aanwending inkomen wordt verkregen of *ondernemingen*, waarbij door complexen van kapitaalgoederen en/of rechten in onderlinge samenhang

inkomen wordt verkregen. De bronnen kunnen toebehoren aan natuurlijke of rechtspersonen e.d.

In geval van zelfstandige inkomensdragers gaat het om de vruchten, welke deze in geld of in natura opleveren. Deze vruchten worden echter niet altijd afgescheiden, m.a.w. men zou kunnen spreken van „afgescheiden” en „niet afgescheiden vruchten”. Van uit de gezichtshoek van de natuurlijke personen die zelfstandige inkomensdragers bezitten zou men als het ware kunnen spreken van *rijpe* en *onrijpe vruchten*, waarbij het woord „vrucht” dan het karakter heeft van verrijking. Alleen voor zover afscheiding geschiedt is er sprake van inkomen dat voor consumptie beschikbaar is, m.a.w. is er *verteerbaar inkomen*, waaruit belasting op basis van dat inkomen zonder moeilijkheden voldaan kan worden.

Ter illustratie het volgende voorbeeld. Aandelen kunnen rijpe vruchten afwerpen in de vorm van „dividenden”. Onrijpe vruchten zullen normaal de koers der aandelen doen stijgen. Bij verkoop, ruil e.d. kan men dan *mede* deze onrijpe vruchten te gelde maken. Ook deze als „koersverschillen” te voorschijn komende bedragen zijn dan zonder bezwaar met verteerbaar inkomen gelijk te stellen, althans voor zover men deze niet zelf bij de koop der aandelen heeft betaald. De scheidingslijn tussen vruchten en waardeinstijging of -daling van kapitaalgoederen is in dit geval eenvoudig te trekken.

Geheel anders ligt het probleem in geval van ondernemingen. Het gaat dan ook om de scheiding tussen vruchten en waardeinstijging of -daling van kapitaalgoederen, doch deze is in dat geval niet nauwkeurig aan te geven. Bedrijfseconomisch spreken we dan van „winsten of verliezen” en „vermogensvermeerderingen of -verminderingen”. De afwijking tussen „vruchten” en „winsten of verliezen” ontstaat door het feit dat bij de bepaling van „winsten en verliezen” ten dele vruchten behaald met afgewikkelde transacties, ten dele waardeinstijgingen van kapitaalgoederen en rechten, ontstaan aan de goederenzijde of aan de geldzijde in rekening worden gebracht. Het zou te ver voeren de motivering voor dat verschijnsel volledig te geven. Wij zullen daarom bij ondernemingen in het vervolg spreken van: „gewone winsten of verliezen” en „kapitaalwinsten of verliezen”.

Het is zeer moeilijk exact aan te geven hoe deze scheiding bepaald moet worden. Daarover zal de wetgever richtlijnen moeten geven. Indien de uitoefening van bedrijf of beroep door natuurlijke personen plaatsvindt kunnen deze ten volle over de in een bepaalde periode behaalde bedrijfsresultaten beschikken, voor zover men zich bij de bepaling van het bedrijfsresultaat houdt aan het beginsel van het „verteerbaar inkomen”. In geval de bedrijfsuitoefening plaatsvindt door rechtspersonen of andere lichamen kunnen belanghebbenden bij de bedrijfsresultaten daarover niet zelfstandig beschikken. Zij moeten afwachten welk deel van het „verteerbaar inkomen” ook inderdaad aan hen zal worden uitgedeeld. Het is duidelijk dat men daarom ter voorkoming van *liquiditeitsmoeilijkheden* bij de belastingplichtigen onderscheiden moet tussen gerealiseerd en niet gerealiseerd verteerbaar inkomen.

In beginsel is het heffen van een kapitaalwinstbelasting niet onjuist mits:

a) men de gevolgen van mutaties in de waarde van het geld elimineert;

b) men de heffing eerst doet plaatsvinden als de realisatie een feit is geworden, m.a.w. consumptie mogelijk is geworden.

In verband met het feit dat het afstoten van kapitaalgoederen eerst na verloop van kortere of langere tijd plaatsvindt, waardoor cumulatie van kapitaalwinsten of verliezen zal plaats hebben, is het nodig een scheiding te maken tussen:

1. *kapitaalwinsten en -verliezen op korte termijn* en
2. *kapitaalwinsten en -verliezen op lange termijn*.

Dé eerste behoren tot het „gewone inkomen” resp. tot de „gewone winsten en verliezen”. De laatste behoren tot het „buitengewone inkomen” resp. tot de „buitengewone winsten of verliezen”. In een volgend artikel wordt daarop teruggekomen.

Voorschriften ter bepaling van eventuele kapitaalwinsten en -verliezen resp. op korte en op lange termijn.

In het voorgaande is de betrekkelijkheid van het onderscheid tussen „gewone winsten en verliezen” en „kapitaalwinsten en -verliezen”, in het bijzonder bij ondernemingen, aan de orde gesteld. In verband daarmee is er op gewezen dat „richtlijnen” voor de onderscheiding noodzakelijk zullen zijn.

In de allereerste plaats zal moeten worden aangegeven wat men onder kapitaalwinsten en -verliezen verstaat. Men zou deze kunnen omschrijven als winsten of verliezen ontstaan bij verkoop of ruil of andere overeenkomst onder bezwarende titel van kapitaalgoederen of rechten. Daarmee kan men dan op één lijn stellen gerealiseerde winsten of verliezen ontstaan bij liquidatie, regeling met crediteuren of faillissement. Gewenst zal zijn kapitaalwinsten, voortgevloeid uit bijzondere oorzaken als brand, onteigening e.d., m.a.w. uit gedwongen vervreemding van kapitaalgoederen of rechten, buiten beschouwing te laten mits vervanging van de verloren gegane kapitaalgoederen in de toekomst zal plaatsvinden. Betrokkenen hebben dan geen financieringsmoeilijkheden te duchten, terwijl de nodige waarborgen worden verkregen dat het nationale vermogen op peil wordt gebracht.

In de tweede plaats zal aangegeven moeten worden wat in de zin van de wet onder kapitaalgoederen en rechten moet worden verstaan. De bepaling op dit punt zou kunnen luiden: *alle* goederen en rechten welke naar (bedrijfs-)economische opvatting als kapitaalgoederen of rechten worden aangeduid, voor zover deze niet nadrukkelijk bij de wet zijn uitgesloten. Men zal daarbij in het bijzonder moeten denken aan kapitaalgoederen en rechten waarbij de vraag naar voren komt of winsten en verliezen bij afstoting ontstaan al of niet als kapitaalwinsten of -verliezen zijn te beschouwen. Hoe belangrijk dat is moge blijken uit het volgende voorbeeld.

Stel dat een onderneming een machine koopt voor f. 10.000, dat men een levensduur van 10 jaar veronderstelt, rekening houdende met veroudering. Stel voorts dat de machine na 8 jaar — uitgaande van een afschrijvingsstelsel waarbij rekening is gehouden met intrest over het geïnvesteerde vermogen — een boekwaarde heeft van ca. f. 2.500. Stel ten slotte dat de veroudering sneller verloopt dan verwacht werd, zodat besloten wordt de machine na 8 jaar te vervangen, bij welke gelegenheid een restopbrengst van f. 1.250 wordt verkregen. Het „kapitaalverlies” is dan f. 1.250, doch dit is ontstaan omdat men geen juist beeld heeft gehad van het vermoedelijk tempo van de veroudering. Had men dit wel gehad, dan zou men in vorige jaren meer afgeschreven hebben, m.a.w. zouden bedragen in de sfeer van de „gewone winsten en verliezen”

De deviezenontvangsten in de eerste maanden van 1957 bleven verre achter bij die van 1956, terwijl gelijktijdig de geldcirculatie toenam. Mede als gevolg van de lage deviezenontvangsten uit de gebieden, welker exportopbrengsten voor een groeiend percentage niet meer in het Deviezenfonds terecht kwamen, werd het duidelijk, dat de mogelijkheden tot het aangaan van nieuwe betalingsverplichtingen voorlopig maar zeer bescheiden zouden zijn. Ingaande 20 juni jl. werd een nieuwe regeling voor im- en export van kracht. Schrijver behandelt de werking van het nieuwe systeem en gaat na, wat de consequenties zullen zijn voor de effectieve im- en exportkoersen van de Rupiah. Het nieuwe systeem kan worden beschouwd als een eerste stap in de richting van een gezonde prijsstructuur. Schrijver vreest, dat men er ten onrechte aan zal toeschrijven wat ook bij elk ander systeem onvermijdbaar zou zijn, nl. consumptie-beperving.

Economische kroniek

van

Indonesië

(Eerste halfjaar 1957)

Politiek en economie.

Het is niet van vandaag of gisteren, dat men in verschillende streken de bindingen met de Centrale Regering lossen wil maken; dat men meer zelfstandigheid wenst op het gebied van bestuur en economie; dat men een groter deel van de produktie van het eigen gebied aan de streek ten goede wil doen komen; dat men meent aanspraak te kunnen maken op ruimere fondsen, door de Centrale Overheid ter beschikking gesteld, tot herstel en ontwikkeling van de streek.

Nieuw is de heftigheid waarmede deze wensen, beginnen de met Simbolons actie in het laatste kwartaal van het vorig jaar, naar voren worden gebracht en de wijze waarop men tracht ze in vervulling te doen gaan. Meestal zijn het hogere militaire commandanten die daarbij het duidelijkst naar voren treden. Rekenende op voldoende steun van de onder hun bevel staande troepen en eventueel van de bevolking in hun militair territorium durven zij het aan min of meer sterk te opponeren of in te gaan tegen de wensen van hogerhand. Soms blijkt achteraf dat zij niet zo sterk stonden als zij zelf hadden gedacht. Achteraf blijkt hun dan dat gevoelsoverwegingen, die naast economische motieven zo'n grote rol spelen in de „anti-Java-stemming” op Sumatra, Celebes enz., van niet minder betekenis zijn als het gaat om het bestuur enz. binnen „het eigen gebied”.

(vervolg van blz. 652)

zijn gekomen in plaats van in de sfeer van de „kapitaalwinsten en -verliezen”.

In de „Federal Income Tax” is het probleem in vorenbedoelde geest opgelost. Kapitaalgoederen en rechten zijn aldus gedefinieerd: „The term capital assets means property held by taxpayers (whether or not connected with his trade or business), but *not* include stock in trade of the taxpayer or other property of a kind which would properly be included in the inventory of the taxpayer if on hand at the close of the taxable year, or property held by the taxpayer primarily for sale to customers in the ordinary course of his trade or business or property used in the trade of business of a character which is subject to the allowance for depreciation”.

In de derde plaats zal aangegeven moeten worden hoe

De onderlinge tegenstellingen brengen mede, dat, als verschillende Sumatranen betogen meer eigen mensen in het bestuur van eigen gebied te wensen, zij niet hetzelfde bedoelen. Hetzelfde geldt voor Oost-Indonesië. Als iemand uit de Minahassa grotere autonomie bepleit en grotere invloed voor eigen mensen wenst, denkt hij aan een ruimer gebied en aan andere mensen dan de Makassaar.

Wat tot nu toe de verschillende legercommandanten in hun streven naar grotere streekautonomie hebben gedaan, heeft niet nagelaten een grote invloed op het economisch leven uit te oefenen: in hun territorium enerzijds en in de rest van het land anderzijds. Kleine aanleidingen hadden grote gevolgen. Het is echter moeilijk uit te maken wat nu oorzaak en wat gevolg moet heten; wat als doel en wat als middel aan te merken is; wie promotors en initiatiefnemers zijn en wie uitvoerders en meelopers; hoe sterk ideële en politieke aspiraties hun invloed doen gelden en welk gewicht moet worden toegekend aan verwachtingen met betrekking tot de te verkrijgen verbeteringen in het materiële vlak, hetzij met het accent op de materiële belangen van de bevolking van het betrokken gebied in zijn geheel, hetzij van bepaalde groepen of personen.

Het „Kabinet Ali-Idham” heeft deze spanningen niet kunnen verdragen. Het werd omstreeks de kwartaalwisseling vervangen door het „Kabinet-Djuanda”, dat

de berekening der kapitaalwinsten en -verliezen zal hebben plaats te vinden. Afgezien van de wijze waarop men de invloed van de waardedaling van het geld dient te elimineren zal dit neerkomen op de bepaling van het verschil tussen de *historische kostprijs en de opbrengst bij verkoop* verkregen, resp. de waarde van andere kapitaalgoederen bij de ruil verkregen. In geval we te maken hebben met effecten en in de periode tussen aan- en verkoop stockdividenden of bonussen zijn gegeven of split-ups hebben plaats gevonden, zal dat tot min of meer gecompliceerde berekeningen aanleiding moeten geven. Dit moet met betrekking tot de effectenportefeuille van een onderneming welke een waarderingssysteem toepast, waarbij de historische kostprijs wordt losgelaten, meebrengen dat koersstijgingen of -dalingen niet het gewone bedrijfsresultaat mogen beïnvloeden.

's-Gravenhage.

W. N. DE BLAËY.

onlangs van het Parlement „gelegenheid tot werken” kreeg. Ook was inmiddels de staat van oorlog en beleg voor geheel Indonesië afgekondigd.

Dr. Ir. Soekarno heeft en als President van de Republiek Indonesië en als Kabinetsformateur en als hoogste militaire commandant en als volksleider alles ingezet om de gevaren af te wenden, die in de ontwikkelingen van het eerste kwartaal besloten lagen. Hij had reeds eerder Generaal Nasution tot legercommandant benoemd en diens olie op de golven heeft tot nu toe het geweld der elementen enigszins kunnen bedwingen. De oorzaken van het woelig getij zijn echter nog niet geheel opgeheven. En zolang de kans van hernieuwde zware deining nog niet verwaarloosd mag worden, lopen de mogelijkheden voor Indonesië op economisch gebied zó ver uiteen, dat wij het niet aandurven, die tegenover elkaar te stellen.

Terugblik.

„Dat de acties der groepen, die zich van de huidige Regering trachten los te maken, tot nu toe niet veel meer economische gevolgen hebben gehad dan een snel te herstellen, kortstondige stagnatie in de aan- en afvoer van goederen en geld, wil echter niet zeggen, dat er nu ook op vertrouwd mag worden, dat ernstige verstoringen wel achterwege zullen blijven”. Dit schreven wij in ons verslag over het 4e kwartaal 1956 ¹⁾. Helaas zijn deze ernstige verstoringen niet achterwege gebleven. Het deel van de exportopbrengsten dat niet aan het Deviezenfonds werd afgedragen nam snel toe. In elk geval bleven de deviezenontvangsten in de eerste maanden van 1957 verre achter bij die van 1956. Exacte cijfers zijn hierover niet bekend. Enig idee geven de in tabel 1 vermelde indexcijfers voor de exportaanmeldingen en de cijfers van de uitvoerstatistiek.

De zichtbare contante deviezenpositie liep blijkens tabel 2 in dit eerste halfjaar verder terug.

Bij de beoordeling van deze cijfers dient er dan nog rekening mede te worden gehouden dat het Bureau Handelsdeviezen reeds sedert begin 1957 een vertragende politiek

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 23 januari 1957, blz. 72.

TABEL 1.

	maandgemiddelden			1957					
	1954	1955	1956	januari	februari	maart	april	mei	juni
Indexcijfers exportaanmeldingen (exclusief mijnbouwprodukten) 1950 = 100	94	116	112	87	79	137	63	69	75
Uitgevoerde waarde in mln. Rps. (excl. aardolieprodukten) a)	608	683	624	583	454	664	536	458	

a) Aardolie-exporten zijn buiten beschouwing gelaten, o.a. omdat de bewegingen daarin sterk beïnvloed worden door de schommelingen in de import van ruwe olie e.d.

TABEL 2.

Contante deviezenpositie volgens weekstaten van de Bank Indonesia per:

(in mln. Rps.)

	28-12-'55	26-12-'56	23-1-'57	20-2-'57	20-3-'57	16-4-'57	15-5-'57	12-6-'57	10-7-'57
Goud	953	534	530	525	520	517	503	487	486
Saldo Deviezenfonds	448	— 35	— 76	— 179	— 327	— 428	— 442	— 255	— 237
Vordering in vreemd courant	516	437	485	557	496	473	581	321	401
Totaal	1.917	936	939	903	689	562	642	553	650
Mutaties per 4 weken			+ 3	— 36	— 214	— 127	+ 80	— 89	+ 97

TABEL 3.

(in mln. Rps.)

	26-12-'56	23-1-'57	20-2-'57	20-3-'57	16-4-'57	15-5-'57	12-6-'57	10-7-'57
Voorschotten van de B.I. aan de Regering	6.625	7.227	7.322	7.571	8.446	9.692	10.760	11.375
Bankbiljetten + rek.-crt. saldi B.I.	10.881	11.297	11.201	11.217	11.844	12.899	14.062	14.644
Monetaire reserves (goud en converteerbare valuta)	2.383	2.289	2.191	2.017	1.846	1.757	1.832	1.768
Dekkingspercentage	21,9	20,3	19,6	18,0	15,6	13,6	13,0	12,1

volgde bij het afgeven van importvergunningen, in februari nog alleen openstond voor de aanvragen van grondstoffen e.d. en in maart praktisch geheel gesloten werd. Op 9 juli werd het Bureau weer heropend voor grondstoffen etc., op 15 juli ook voor gerede consumptiegoederen.

Deze politiek van vertraagde afgifte en sluiting van het Bureau Handelsdeviezen had tot gevolg dat de door importeurs gestorte vooruitbetalingen op de bij import verschuldigde bedragen snel terugliepen. Het opdrogen van deze bron voor de financiering van de overheidsuitgaven blijkt uit het versterkt oplopen van de voorschotten die de Bank Indonesia aan de Regering moest geven. Het oplopen dezer voorschotten betekent cet.par. een stijging van de circulerende geldhoeveelheid.

De geldhoeveelheid neemt eveneens toe zolang het aan exporteurs uitbetaalde bedrag groter is, dan hetgeen importeurs in eenzelfde periode ten behoeve van hun importen aan vooruitstortingen, invoerrechten e.d. betalen moeten. De vooruitbetalingen werden in de afgelopen zes maanden steeds kleiner. Ook de betalingen voor invoerrechten e.d. namen af, maar eveneens de ontvangsten bij de exporteurs. Het beschikbare statistische materiaal laat niet toe nauwkeurig vergelijkbare cijfers naast elkaar te stellen. Daarenboven zijn er nog andere factoren die invloed uitoefenen op de omvang der geldcirculatie. Voor zover zulks uit de publikaties van de Bank Indonesia is op te maken, ontstaat het in tabel 3 gegeven beeld.

Dat ondanks de stijging van de geldhoeveelheid de prijsstijging tot voor kort bescheiden was, is wellicht voor een belangrijk deel te verklaren uit:

- 1e. een herstel van „normale kas- en banksaldi”, welke het bedrijfsleven in de voorafgaande periode van liberale importmogelijkheden op gevaarlijke wijze had aangesproken;
- 2e. de relatief brede goederenstroom, die in deze maanden dank zij vroegere bestellingen en vooruitbetalingen via handel en industrie op de markt konden worden gebracht.

TABEL 4.

Enige indicatoren van het prijsverloop

	dec. 1956	jan. 1957	februari	maart	april	mei	juni
1. gewogen indexcijfer 19 voedingsmiddelenprijzen te Djakarta (1953 = 100)	157	157	155	157	155	159	
2. gewogen indexcijfer 12 voedingsmiddelen in het binnenland van Java (1938 = 100)	4.763	4.637	4.472	4.332	4.132	4.164	
3. kosten levensonderhoud Westers levend gezin te Djakarta (1950 = 100)	338,8	341,7	343,6	344,7	349,4	353,0	
4. ongewogen indexcijfer van de prijzen van 9 groepen voedingsmiddelen en 1 groep brandstoffen te Djakarta (16-8-1955 = 100)	99	100	100	103	105	107	109
5. prijsindexcijfers voor een groep textielproducten te Djakarta (16-8-1955 = 100)	55	58	58	58	59	61	63
6. vrije marktcoers van US. \$ 1 (per ult.)	31,0	31,0	31,0	33½	34½	41	42
Importen (exclusief aardolie) in mln. Rps.	626	583	454	664	631		

Verdelingsproblemen.

Mede als gevolg van de lage deviezenontvangsten uit de gebieden, welke exportopbrengsten voor een groeiend percentage niet meer in het Deviezenfonds terechtkwamen, werd het duidelijk, dat — gegeven de sterk geslonken deviezenreserves en gegeven de bestaande verplichtingen aan het buitenland — de mogelijkheden tot het aangaan van nieuwe betalingsverplichtingen voorlopig maar zeer bescheiden zouden zijn. Voorshands slechts ca. 60 pCt. van het gemiddelde der laatste vijf jaren. Het werd duidelijk, dat bij de te verwachten prijzen in het binnenland en in het buitenland het bedrijfsleven bij de bestaande effectieve koersen voor de verschillende goederen en diensten meer deviezen zou willen besteden dan het Deviezeninstituut zou kunnen afgeven. Zo rees de vraag: „Hoe moeten de, voor het aangaan van nieuwe verplichtingen beschikbaar zijnde en komende deviezen worden verdeeld?”

Op 1 juni 1957 besloot de Monetaire Raad de beantwoording van deze vragen wat de import via particulieren betreft over te laten aan de Ministeries waaronder de betrokken bedrijven ressorteerden. Elk dezer Ministeries zou zelf moeten uitmaken hoe zij het haar beschikbaar gestelde maandquotum wilde verdelen.

Het is ons niet bekend met behulp van welke criteria de quotaverdeling over de diverse Ministeries tot stand is gebracht. Maar wel weten wij dat in het bijzonder het Ministerie voor Industrie — dat „zo goed mogelijk” het quotum voor industriële grond- en hulpstoffen, duurzame produktiemiddelen en onderdelen moest distribueren — een zeer verantwoordelijke en uiterst moeilijke opdracht kreeg. Het Ministerie voor Industrie kreeg een quotum ongeveer even groot als de andere Ministeries tezamen.

Het had te maken met duizenden kleine en honderden grotere bedrijven met heterogene produkten, uiteenlopende kostenstructuur, verschillende voorraadposities, verschillend weerstandsvermogen enz. Het moest rekening houden met het feit, dat de maandelijks te verwachten deviezencontingenten voorlopig niet toereikend zouden zijn om de industrie in haar geheel in staat te stellen met een redelijke bezettingsgraad door te werken; dat een deel der industrie bij relatief lage deviezenoewijzingen liever zou sluiten dan doorwerken; dat fabriekssluiting zeer pijnlijke sociale gevolgen zou meebrengen; dat een eenmaal gesloten fabriek wel eens gesloten kon blijven, ook al zou te zijner tijd weer ruimere bevoorrading mogelijk zijn.

Vergeefse moeite.

Op moedige wijze is het Ministerie voor Industrie met de uitvoering van haar taak begonnen. Zij werd overstroomd met verzoeken tot „urgentieverklaringen”, op grond waarvan een industrieel bedrijf voor importdeviezen in aanmerking kon komen. Bij de afgifte van deze verklaringen

heeft het Ministerie in het bijzonder rekening willen houden met de betekenis, die het aan de produkten, voor welke fabricage deviezen werden aangevraagd, uit een oogpunt van de nationale voorziening van goederen meende te moeten toekennen. Het apparaat was nauwelijks op gang en de eerste groep urgentieverklaringen had nog maar juist het Bureau Handelsdeviezen bereikt, toen het Ministerie van Voorlichting bekend maakte, dat krachtens een door de Regering goedgekeurd besluit van de Monetaire Raad met ingang van 20 juni 1957 een nieuwe regeling voor im- en export van kracht werd.

De nieuwe regelingen.

In hoofdzaak komen de nieuwe regelingen op het volgende neer:

1. Exporteurs en anderen, die bij de banken vreemde valuta aanbieden ontvangen Bukti Export (Export Bewijzen), afgekort B.E.'s, tot een nominale waarde gelijk aan 100 pCt. van de officiële tegenwaarde in Rupiah's van het ingeleverde deviezenbedrag.
2. De bewijzen hebben een looptijd van 2 maanden en zijn verkoopbaar aan importeurs en anderen voor zover zij rechten hebben verkregen tot het doen van betalingen in vreemde courant.
3. De handel in B.E.'s moet via de deviezenbanken lopen. Zij stellen, gelet op de bied- en laatkoersen van vragers en aanbieders, dagelijks de koers vast waartegen de verhandelde B.E.'s worden afgerekend.
4. De exporteur moet van de opbrengst van de verkochte B.E.'s 20 pCt. aan de Overheid afdragen. Eventuele voorheen verschuldigde uitvoerrechten zullen in verband met deze heffing van 20 pCt. voorlopig niet worden geheven.
5. De importeur mag B.E.'s kopen indien hij in het bezit is van een deviezenvergunning en wel voor eenzelfde nominaal bedrag als het op zijn vergunning vermelde bedrag aan deviezenrupiah's.
6. De voorheen bestaande verplichting bij aanvraag van een deviezenvergunning een voorschot te betalen op het bij aankoop verschuldigde Rupiahbedrag is vervallen. Eveneens is vervallen de verplichting tot vooruitbetaling van de zgn. T.P.I.'s, „toeslag op betaling voor import”²⁾. Thans echter moet de importeur bij het indienen van zijn verzoek tot een importvergunning een waarborgsom voor het Deviezenfonds storten gelijk aan 20 pCt van de officiële tegenwaarde der aangevraagde deviezen.
7. De waarborgsom vervalt aan de Staat indien een verleende vergunning niet wordt gerealiseerd binnen een termijn van 3 weken.
8. De oude indeling der goederen in T.P.I.-groepen is vervallen. De nieuwe indeling kent zes groepen met T.P.I.-percentages van 0, 20, 50, 100, 140 en 175.
9. Het verschuldigde T.P.I.-bedrag moet worden betaald bij de bank bij overgave van de deviezenvergunning en het corresponderende bedrag aan B.E.'s.
10. Het verschuldigde T.P.I.-bedrag wordt berekend over de voor de B.E.'s werkelijk betaalde prijs.
11. Invoerrechten worden berekend over de entrepotwaarde, bestaande uit de werkelijk betaalde prijs voor de B.E.'s plus T.P.I.

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 31 oktober 1956, blz. 953.

12. Voor rechten op dividend- en winsttransfer over de boekjaren 1955 en 1956 is de transferheffing (TPT ad 66 2/3 pCt.) vervallen zolang transfer met behulp van B.E.'s dunder wordt dan voorheen; dat wil dus zeggen, zolang de B.E.-koers hoger is dan 166 2/3. Voor transfer van winst over de boekjaren 1957 en later zal een nader vast te stellen TPT-percentage verschuldigd zijn.

De B.E.-koers.

Duizenden malen is in de laatste dagen van juni gedacht en gesproken over de te verwachten koers voor B.E.'s. Hoewel er van officiële zijde niets is bekend gemaakt over een minimumkoers, die bijv. de Bank Indonesia door aankopen voor overheidsrekening zou kunnen garanderen, was men toch in handelskringen ervan overtuigd, dat er wel een dergelijke minimumkoers zou bestaan. In het algemeen dacht men dan aan een minimum van 200. De ervaringen met vroegere vrij verhandelbare exportstimulansbewijzen maken dit geloof in een minimumkoers wel begrijpelijk. Niet duidelijk is waarom het minimum 200 zou zijn.

Van Sarbini Sumawinata, hoofd van het Centraal Bureau van de Statistiek alhier, verscheen in het dagblad Pedomani reeds op 27 en 28 juni een artikel waarin hij poogde aan te tonen waar ongeveer het evenwichtspunt van de B.E.-koers zou liggen. Hij verwachtte evenwicht bij een koers van ca. 106, mits: 1e de inflatoire krachten in het algemeen en die van de zijde van het budget in het bijzonder, met kracht door de Regering zouden worden tegengegaan; 2e het reële inkomen uit de export niet belangrijk zou stijgen. Wij zullen ons hier niet verdiepen in de vraag waarom tot nu toe de koers geschommeld heeft boven 200; een niveau dat volgens Sarbini — bij zijn vooronderstellingen — onhoudbaar zou zijn (tabel 5).

Wel willen wij even de aandacht vestigen op hetgeen Sarbini in zijn beschouwingen onthult over de verdeling van de deviezen voor importgoederen over de verschillende goederengroepen. Als onder het nieuwe systeem de onderlinge verhouding tussen de ingevoerde waarde der verschillende goederengroepen dezelfde zou blijven als tijdens het oude systeem (van september 1955 tot april 1957) dan zou bij de huidige groepsindeling het procentuele aandeel

van elk der nieuwe groepen in de totale goederenimport worden als in tabel 6 is aangegeven.

Door deze percentages en de B.E.-koers wordt bepaald welke inkomsten de Overheid bij een gegeven bedrag aan importdeviezen zal ontvangen uit T.P.I.'s, invoerrechten etc. en de 20 pCt. op de opbrengsten voor de exporteurs. En hiermede komen we aan de consequenties van het nieuwe systeem voor de financiën van de Staat. We durven het niet aan daaromtrent nu reeds verwachtingen uit te spreken. De onzekerheden met betrekking tot de reactie in de export, de binnenlandse ontwikkelingen in lonen en prijzen zijn daarvoor te groot.

Consequenties voor de effectieve importkoersen van de Rupiah.

Het vorige systeem kende 9 goederengroepen met T.P.I.-percentages variërend van 0 tot 400 pCt. plus nog eens 7 groepen waarvoor eerst een „B.P.E.”-bewijs („Bewijs Promotie Export”³⁾) moest worden aangekocht en vervolgens een gereduceerd T.P.I.-percentage verschuldigd was.

Thans zijn er niet meer dan 6 goederengroepen onderscheiden met T.P.I.-percentages van 0 tot 175 pCt. boven het betaalde B.E.-bedrag. Op 2 juli is de nieuwe goederenclassificatie bekend geworden.

Welk verschil de verandering van systeem brengt in de Rupiah-prijs, die de importeur moet betalen om voor een waarde 100 Deviezenrupiah's te kunnen importeren, is schematisch in tabel 7 weergegeven. Daarbij zijn wij uitgegaan van een B.E.-koers van 200.

Het heeft weinig zin schematisch voor te stellen welke veranderingen het nieuwe systeem brengt in de prijzen van goederen die met behulp van B.P.E.'s konden worden ingevoerd. Voor zover deze goederen werden geïmporteerd waren zij voor het overgrote deel niet met behulp van B.P.E.'s ingevoerd, maar via barter en smokkeltransacties.

De oude B.P.E.'s zijn in hoofdzaak gekocht door hen die slechts met behulp van deze „exportpromotiebewijzen” hun passagekosten of hun sociale transfers konden overmaken. Voor hen is het verschil in kosten als gevolg van de

³⁾ Zie „E.-S.B.” van 31 oktober 1956, blz. 953.

TABEL 5.

datum	25/6	26/6	27/6	28/6	29/6	1/7	2/7	3/7	4/7	5/7	6/7	9/7	10/7	11/7	12/7	13/7	15/7	16/7	17/7	18/7	19/7	20/7	22/7	23/7	24/7
koers	210	205	220	230	230	230	230	225	210	220	215	215	215	215	210	215	210	210	210	215	215	214	210	210	210
omzet (10 ⁶ Rp.)	0,01	0,07	0,5	3,5	8,9	3,5	0,9	3,9	6,7	10,0	13,7	19,1	18	6	11,4	18,1	21,1	12,4	18,6	13,9	10,8	24,3	17,4	18,9	12,0

TABEL 6.

Groep	I (0 pCt. TPI)	II (20 pCt. TPI)	III (50 pCt. TPI)	IV (100 pCt. TPI)	V (140 pCt. TPI)	VI (175 pCt. TPI)
Percentage	14	47	28	10	0,5	0,5

TABEL 7.

Voorbeeldnummer	Van oude groep:		Naar nieuwe groep		Oude prijs voor import ter waarde van Dev. Rp. 100				Nieuwe prijs voor import ter waarde van Dev. Rp. 100				Procentuele stijging		
	Nr.	T.P.I. pCt.	Nr.	T.P.I. pCt.	Officiële tegenwaarde	T.P.I.-bedrag	Invoerr. statist. invoerbel.		Totaal bedrag	Waarde B.E.	T.P.I.-bedrag	Invoerr. statist. + invoerbel.		Totaal bedrag	
							bedrag	pCt.				bedrag			pCt.
1	I	0	I	0	100	—	10	(10)	110	200	—	20	(10)	220	100
2	II	25	I	0	100	25	12	(10)	137	200	—	20	(10)	220	60
3	II	25	II	20	100	-25	12	(10)	137	200	40	24	(10)	264	100
4	III	50	II	20	100	50	22	(15)	162	200	40	36	(15)	276	77
5	IV	75	III	50	100	75	35	(20)	210	200	100	60	(20)	360	71
6	V	100	III	50	100	100	40	(20)	240	200	100	60	(20)	360	50
7	V	100	IV	100	100	100	60	(30)	260	200	200	120	(30)	520	100
8	VI	150	IV	100	100	150	75	(30)	325	200	200	120	(30)	520	60
9	VII	200	V	140	100	200	120	(40)	420	200	280	192	(40)	672	60
10	VIII	300	VI	175	100	300	160	(40)	560	200	350	220	(40)	770	37
11	IX	400	VI	175	100	400	200	(40)	700	200	350	220	(40)	770	10

stelsysteemverandering evenredig aan het verschil tussen de B.E.-koers die zij moeten betalen en de koers die de B.P.E. zou doen. Veel maakt dat niet uit.

Consequenties voor de effectieve exportkoersen van de Rupiah.

Met de nieuwe regeling is een einde gemaakt aan het reeds voor de soevereiniteitsoverdracht begonnen en geleidelijk aan steeds verder gegroeide systeem van heffingen resp. premies bij uitvoer, leidende tot meerdere exportkoersen die relatief hoog uitkwamen voor zgn. „zwakke produkten”. Nog in augustus/oktober 1956 waren wijzigingen ingevoerd, die de effectieve exportkoersen in versterkte mate uiteen deden lopen. Enige indruk van de verschillen, die de exporteurs in de loop van het laatste jaar op zagen treden in de Rupiah's die zij ontvingen voor een buitenlandse opbrengst van Nfl. 100 blijkt uit onderstaand overzicht.

TABEL 8.

	1/8 1956 a)	5/9 1956 a)	10/10 1956 a)	12/6 1956 b)	12/7 1956 b)	18/7 1956 b)
suiker	298	298	298	298	528	504
rubber	298	337	327	332	528	504
thee	358	423	392	404	528	504
tapioca	328	454	415	430	528	504

a) Zie schr.: „De nieuwe regelingen voor import en export” in „Economics and Finance of Indonesia”, 1956, blz. 817.

b) B.P.E.-koers: 12/6 = 22; B.E.-koers: 12/7 = 220; B.E.-koers: 18/7 = 210.

De vraag rijst welke veranderingen deze verhogingen der effectieve koersen in de resultaten der exportbedrijven brengen. Een antwoord daarop is alleen te geven als ook de veranderingen in de kosten van de exportproductie bekend zijn. Voor zover die kosten bestaan uit het verbruik van geïmporteerde grond- en hulpstoffen en kapitaalgoederen is op basis van een B.E.-koers van 200 een stijging van tenminste 60 pCt. te berekenen. De kosten voortvloeiende uit sociale transfers e.d. stijgen, op dezelfde basis, met 100 pCt. De kosten voor goederen en diensten (excl. lonen) in de binnenlandse sfeer zullen op zeer korte termijn ook wel een 50 pCt. hoger worden. Het grote punt is dan: wat gebeurt er met de lonen? Het is duidelijk, dat, gegeven de stijging van de overige kosten, eventuele loonsverhogingen al vrij snel groot genoeg zijn om het voordeel dat de nieuwe maatregelen meebrengen voor de Rupiah-prijs die de exporteur voor zijn productie in handen krijgt, te doen verdwijnen, het eerst voor die produktengroepen, welke verkoopprijzen als gevolg der nieuwe maatregelen slechts in bescheiden mate werden verhoogd.

Uit het hiervoor gegeven overzicht blijkt wel hoe zeer de verbeteringen in de effectieve koersen voor de verschillende exportprodukten uiteenlopen: van ruim 65 pCt. tot even 15 pCt. Voor die produkten, welke het minst van de nieuwe regeling profiteren, zal wel een heel moeilijke tijd aanbreken. Wij denken hierbij in het bijzonder aan tapioca, touwvezels, kapok, aardnoten en etherische oliën. Ook voor thee vrezten wij grote moeilijkheden, vooral als de relatief gunstige theeprijzen in het buitenland zich in dalende richting zouden bewegen.

Hoewel een aantal exportprodukten het door deze nieuwe regeling zwaar te verduren zal krijgen, lijkt het ons toch niet gerechtvaardigd, alleen op grond daarvan het nieuwe systeem te kritiseren. Men dient zich te realiseren dat de exportprodukten, die thans een relatief geringe verbetering te zien geven in de tegenwaarde hunner buitenlandse verkoopprovenuen, voorheen gunstiger effectieve koersen kregen dan de andere exportprodukten. Zij hadden die

„betere behandeling” ontvangen, omdat zonder die steun het gevaar bestond, dat de export van de betrokken produkten zou komen te vervallen. Nu accepteert men blijkbaar dit risico. Indien door het wegvallen van „zwakke exportprodukten” produktiekrachten — vooral grond en arbeid — vrijkomen, die vervolgens met succes worden ingezet ten behoeve van sterke exportprodukten of ter voorziening van de binnenlandse markt met essentialia, kan deze overgang uiteindelijk het land als geheel ten voordeel strekken. Deze mogelijkheid dwingt tot voorzichtigheid bij het uitspreken van een oordeel over het effect van de jongste exportmaatregelen.

De nieuwe regelingen in ruimer verband gezien.

Er is nu één, voor alle exporten gelijke, exportkoers. Dit op zichzelf is een stap in de richting tot herstel van de omstandigheden, waaronder het prijsmechanisme nuttig werk kan doen. Wel blijft nog een discrepantie van gevaarlijke omvang bestaan tussen hetgeen een exporteur in Rupiah's ontvangt als hij voor \$ 100 exporteert en hetgeen een importeur betalen moet om voor een dergelijk bedrag te importeren.

Ook de differentiatie in de effectieve importkoersen is onder het nieuwe systeem nog groot, zij het ook aanmerkelijk minder dan voordien. Voor een importwaarde van 100 deviezenrupiah's betaalde de importeur inclusief invoerrechten, statistiekrecht etc. voorheen tenminste Rp. 110 en ten hoogste ca. Rp. 700 en nu tenminste Rp. 220 en ten hoogste ca. Rp. 770.

Het vernauwen van de grenzen, waartussen de effectieve importkoersen gelegen zijn, zal al die binnenlandse producenten in ongelegenheid brengen, die de oude marge tussen de effectieve importkoersen voor hun grondstoffen etc. enerzijds en de effectieve koersen voor importgoederen, die met hun eigen produkten concurreerden anderzijds, belangrijk verkleind zien.

Een relatieve verbetering brengt het nieuwe systeem voor die industrieën die hoofdzakelijk met behulp van binnenlandse produktiefactoren produkten maken welke moeten concurreren met importgoederen uit de laagste T.P.I.-groepen. Bij voorbeeld: cement, stenen, dakpannen, betimmeringen en houten meubelen in concurrentie met importcement, betonijzer, dakijzer, staalconstructies etc.

Op dit ogenblik hebben wij geen goed idee van de verschuivingen, die in de binnenlandse prijsverhoudingen zullen optreden als uitsluitend gevolg van de doorwerking van de nieuwe maatregelen op de goederenprijzen. We mogen ook niet verwachten dat de ervaring dit straks wel zal leren; vóór het effect der wijzigingen in de effectieve im- en exportkoersen is uitgewerkt, zullen ook de lonen en salarissen wel veranderingen hebben ondergaan.

Niet bij benadering durven wij te schatten hoe groot die veranderingen in de lonen en salarissen zullen zijn. Vast staat dat, behoudens een tweede Koreahausse of een zeer snelle verbetering in de arbeidsprestaties e.d., de loonstijgingen niet zodanig kunnen zijn dat de loontrekkenden een reëel inkomen kunnen genieten zoals zij de laatste jaren hebben gehad. In de afgelopen jaren immers is door het interen op de deviezenreserves en mogelijk ook op het in duurzame produktiemiddelen belichaamde kapitaal een consumptie mogelijk geweest groter dan het nationaal produkt bedroeg.

Daarnaast staat de invloed van de politieke spanningen tussen Java en de overige eilanden op de totale produktie enerzijds en op de inkomensverdeling tussen de verschillen-

Na de terugkeer van de Surinaamse Ministeriële Missie te Paramaribo, volgende op het bezoek aan Nederland en aan de Wereldbank, is thans het voornaamste financieel-economische probleem, tegen welke interest ten behoeve van het Surinamerivierplan zal kunnen worden geleend. Indien een hogere interest dan $4\frac{3}{4}$ pCt. zal moeten worden betaald, dan is het noodzakelijk, dat de afleverprijs van de stroom hoger komt te liggen, en of dat voor de Alcoa lonend zal blijken te zijn, is een grote vraag. Schrijver bespreekt de monetaire en financiële situatie aan de hand van de verkorte balansen van De Surinaamse Bank en de Centrale Bank. Vervolgens maakt hij enige kanttekeningen bij het verslag over de jaren 1954-1956, het werkplan en de begroting voor 1957 van het Surinaamse Planbureau.

Surinaamse kanttekeningen (Tweede kwartaal 1957)

Evenals gedurende het voorafgaande kwartaal was de buitenlandse belangstelling voor Suriname in de eerste plaats gericht op het Surinamerivierplan.

Het Surinamerivierplan.

In de vorige kanttekeningen memoreerden wij ¹⁾, dat onderhandelingen inzake de financiering gaande waren en wij spraken de hoop uit, dat deze zouden slagen. Daartoe reisden op 10 juni de Minister-president Ferrier en de Minister van Financiën naar Nederland, en zij spraken bij aankomst op Schiphol de hoop uit, de benodigde Nf. 240 mln. te kunnen vinden. Na langdurige besprekingen, waarbij ook vertegenwoordigers van de Alcoa en de juist afgetreden directeur van het Surinaamse Planbureau aanwezig waren, bleek dit evenwel niet het geval te zijn. Bij de daaropvolgende besprekingen met de directie van de Wereldbank te Washington bleek deze bank wel niet zelf bereid tot

¹⁾ In „E.-S.B.” van 8 mei 1957, blz. 374 e.v.

(vervolg van blz. 657)

de eilanden anderzijds. Smokkel en barter lijken voor Indonesië als geheel nu niet bepaald aantrekkelijke vormen van buitenlandse handel. En het ziet er niet naar uit dat het nieuwe systeem van im- en exportmaatregelen als zodanig deze vormen van handel duidelijk zullen doen inkrimpen. Daarvoor is het verschil tussen de effectieve koers die men voor zijn exporten krijgt en voor zijn importen betalen moet nog te groot. En zo is de economische steen des aanstoots tussen de overwegend op export gerichte „Buitengewesten” en Java nog niet geheel verdwenen.

De nieuwe regelingen kunnen niet voorkomen, dat voorhands de buikriem wat zal moeten worden aangehaald. Wel kunnen zij beschouwd worden als een eerste stap in de richting tot herstel van een gezonde prijzenstructuur. Die structuur is door het uitgegroeide systeem van heffingen en premies bij im- en export langzamerhand zo verziekt, dat prijsverhoudingen uiterst gevaarlijke aanknopingspunten zijn geworden voor veronderstellingen omtrent reële kostenverhoudingen.

Vaststond „dat er iets gebeuren moest” op het gebied van de im- en exportregelingen. Wat men gedaan heeft, gaat in een richting die ook wij voor wenselijk houden. Of

financiering doch wilde voor een eventuele particuliere lening als sponsor optreden.

Na terugkeer te Paramaribo van de Ministeriële Missie werd een persconferentie voor de, uitsluitend lokale, bladen gehouden, waarna in de verschillende bladen een hoofdzakelijk politieke polemiek losbarstte over de vraag, of de Ministers op deze reis al dan niet wat hadden bereikt. Zo is de situatie op het moment, dat deze kanttekeningen neergeschreven worden.

Financieel-economisch is thans het probleem, tegen welke interest zal kunnen worden geleend, wel het voornaamste. De „Letter of intent” gaat uit van $4\frac{3}{4}$ pCt. Daarnaast is bepaald, dat tot op het moment, dat het waterkrachtwerk in vol bedrijf is, door de afnemers per kWh zal worden betaald het equivalent van US\$ 0,0044, dus ca. 0,84 Sur.cent. Wij kunnen redelijkerwijs aannemen, dat deze prijs dicht bij de marginale voor de te bouwen aluminiumsmelterij zal liggen.

deze stap precies van maat en richting was, dan wel wat te groot of te klein, te veel links of rechts was, is heel moeilijk te beoordelen. Op welke andere wijze men ook getracht zou hebben het feit te verwerken, dat thans de totale waarde van de goederenimporten en dienstentransfers praktisch gelimiteerd wordt door de waarde van de reguliere export, steeds zou cet.par. een „aanhalen van de buikriem” er uit zijn voortgevloeid. Wij vrezen, dat men ten onrechte aan het nieuwe systeem zal toeschrijven wat ook bij elk ander systeem — cet. par. — onvermijdbaar zou zijn, nl. consumptiebeperking.

Er is echter geen reden voor defaitisme. Het is immers geen noodzaak, dat de consumptiemogelijkheden geleidelijk blijven dalen. Als elke werker zich iets meer moeite zou willen geven tot verhoging van de kwantiteit en de kwaliteit van zijn produkt, is reeds op vrij korte termijn veel, zeer veel te bereiken. Als dit besef algemeen doordringt en als men ernaar handelt, kunnen de huidige moeilijkheden beperkt blijven tot die van een flinke bui aan een hemel waar heus nog wel een paar matrozenbroeken in te ontdekken zijn.

Djakarta, 26 juni 1957.

Prof. Dr. A. KRAAL.

Een enigszins substantiële verhoging van de interest heeft op de rendabiliteit van het waterkrachtwerk een relatief sterke kostprijsverhogende invloed, in aanmerking nemende dat de stroomlevering ongeveer 1 mrd. kWh per jaar zal bedragen. Bij deze berekening kost op een basis van $4\frac{3}{4}$ pCt. interest iedere kWh reeds 0,57 Sur.cent aan interest, en bij een rentevoet van 6 pCt., waarvan thans sprake is, zelfs 0,72 Sur.cent per kWh. Wanneer dan de afleverprijs van de stroom 0,84 Sur.cent blijft bedragen, is het vanzelfsprekend, dat het gehele project niet meer lonend kan zijn. Immers, voor de resterende 0,12 Sur.cent per kWh, ofwel Sf. 1,2 mln. per jaar kunnen onmogelijk de beheers- en onderhoudskosten en de afschrijvingen worden toegerekend.

Indien een hogere interest dan $4\frac{3}{4}$ pCt. zal moeten worden betaald, dan is het noodzakelijk, dat de afleverprijs van de stroom hoger komt te liggen, en of dat voor de Alcoa lonend zal blijken te zijn, is een grote vraag. Het gaat erom, of het gehele plan economisch verantwoord is. Indien wel, dan hopen wij, dat nog komend jaar met de bouw een aanvang wordt gemaakt; indien dat niet het geval is, ten gevolge van de gestegen rentevoet of andere oorzaken, dan valt het te wensen, dat politieke factoren buiten de discussie zullen blijven.

De Billiton Maatschappij, hoewel niet direct betrokken bij het Surinamerivierplan, is intussen zeer actief. In Nederland werd bekend gemaakt, dat Nf. 30 mln. nieuw geld in het Surinaamse bedrijf zal worden gestoken. De huidige produktie is reeds voor geruime tijd vóórverkocht en men verwacht verdere vooruitgang. Ook keerde de vroegere beheerder van de Mij. in Suriname terug en maakte bekend, binnenkort met enkele anderen een aluminiumverwerkende industrie te zullen beginnen.

Bankwezen.

Dit was het eerste kwartaal, dat De Surinaamsche Bank N.V. als gewone handelsbank optrad, gedurende welke periode tevens de zittende directeur zijn taak beëindigde en naar Nederland terugkeerde. Hij werd opgevolgd door een van de leidende functionarissen van de N.H.M. in Oost-Azië. Deze bank publiceerde een tussentijdse verkorte balans, die ons gelegenheid geeft, enige aansluiting te vinden omtrent de circulatie, waarvoor wij vóór 1 april 1957 de gegevens putten uit de weekstaten van De Surinaamsche Bank en nadien uit die van de Centrale Bank, welke weekstaten evenwel niet duidelijk vergelijkbaar zijn ²⁾.

Verkorte balans van De Surinaamsche Bank N.V. (per 15 juni 1957; alléén bedrijf in Suriname, in Sf. 1.000)

Kas en Centrale Bank	7.034	Circulatie: chartaal	4.961
Disconto's	150	giraal	13.978
Debiteuren	13.598	Div. crediteuren	2.284
Effecten en hypotheek	1.510	Kapitaal	1.321
Gebouwen	103	Reserves	750
Sluitrekeningen	308	Sluitrekeningen	1.015
	<u>24.309</u>		<u>24.309</u>

De op dezelfde wijze verkorte weekbalans van de Centrale Bank op het meest nabijkomende moment, 18 juni 1957, geeft het volgende beeld:

Verkorte balans van de Centrale Bank (per 18 juni 1957, in Sf. 1.000)

Goud en deviezen	27.637	Circulatie: chartaal	14.198
Disconto's	—	giraal	4.516
Deviezenrekeningen	45	Deviezenrekeningen	2.284
Effecten	77	Kapitaal	3.000
Gebouwen en inventaris	155	Reserve	3.000
Sluitrekeningen	253	Sluitrekeningen	1.169
	<u>28.167</u>		<u>28.167</u>

²⁾ In „E.-S.B.” van 8 mei 1957, blz. 374.

Uit deze gegevens willen wij enkele conclusies trekken. Er is nog rond Sf. 5 mln. aan bankbiljetten niet ingewisseld. De tegenwaarde aan nieuwe biljetten verschijnt bij D.S.B. onder de post Kas en Centrale Bank. Wij kunnen dus gevoeglijk aannemen, dat de chartale circulatie die van de Centrale Bank is, en deze is vrijwel gelijk aan die van de weekstaten van 29 december 1956 en van 30 maart 1957.

De girale circulatie komt minder duidelijk tot uiting. Wij gaan er echter van uit, dat de gewone binnenlandse crediteuren van De Surinaamsche Bank, zoals deze op de tussentijdse balans paraïsseren als zodanig met de vroeger gepubliceerde cijfers vergelijkbaar zijn en wij hebben deze post in dit overzicht daarom ook als zodanig betiteld. De Diverse crediteuren omvatten de verplichtingen op langere termijn en die aan andere bankiers.

Afgezien van het feit, dat de Hollandsche Bank-Unie gedurende dit kwartaal met haar operaties begon, en inderdaad ook krediet verwierf, zij het vermoedelijk niet in grote mate, zien wij, dat het kredietvolume in ieder geval stijgt (resp. Sf. 12,8, 13,5 en 14,0 mln., waarbij het laatste cijfer juist vóór de „piek” van 30 juni 1957 viel). Omgekeerd liep het saldo Goud en deviezenrekeningen gedurende het afgelopen kwartaal terug van Sf. 28,2 tot Sf. 25,4 mln. In het algemeen kan men zeggen, dat de binnenlandse situatie weinig is veranderd, terwijl de deviezenpositie iets terugliep.

Tienjarenplan.

Juist voor het vertrek van de aftredende directeur werd een overzichtelijk verslag over de jaren 1954-1956 gepubliceerd, evenals het werkplan en de begroting voor 1957. Deze vrij lijvige uitgaven op deze plaats in hun geheel te bespreken zou ons ver buiten de opzet van deze kanttekeningen voeren. Wij bepalen ons dan ook tot de voor ons belangrijkste gedachten, die erin zijn vervat.

Dat de bestedingsvoortgang achterloopt op de jaarlijkse autorisaties is welhaast vanzelfsprekend. Immers, een deel van de werken kan niet reeds in het begrotingsjaar worden voleindigd. De cijfers zijn, in Sf. mln.:

Jaar	Geautoriseerd	Besteed
1954	3,9	3,9
1955	6,9	5,5
1956	12,6	5,5
Totaal	<u>23,4</u>	<u>14,9 (= 64 pCt.)</u>

Hierbij dienen wij rekening te houden met het feit, dat 1954 eigenlijk nog geen Planjaar was, daar het Plan eerst aan het einde van dat jaar werd aangenomen, waarbij de in 1954 uitgevoerde zgn. anticipatieprojecten eerst achteraf werden geautoriseerd. Zowel in 1954-1955 als in 1956 werd ongeveer 10 pCt. van het totale budget ad Sf. 127 mln. geautoriseerd. De thans in cijfers constateerbare vertraging zal voor velen, die met angst naar een abrupt einde van de Planactiviteiten in 1964, met een daaraan verbonden algemene economische terugslag in dat jaar, uitzagen, een geruststelling zijn.

In het voorwoord wordt geconstateerd, dat het Planbureau doelbewust geen autonome organisatie is geworden, die zelfstandig zijn plannen tot uitvoering brengt, doch dat het een integrerend deel van de overheidsorganisatie werd, waarbij het als planorgaan een in hoofdzaak coördinerende functie uitoefent. In de loop van 1955 werd een deel der werkzaamheden aan twee nieuw gecreëerde organen gedelegeerd en wel het Bureau Landelijke Opbouw en het Bouwbureau.

Verder wordt uitvoering betoogd, dat het Plan niet te

geperfectioneerd dient te zijn en dat bij beslissingen inzake projecten terdege hier en daar redelijke risico's genomen moeten worden. Immers: „Het karakter van een alomvattend welvaartsplan, dat beoogt op een breed front verbeteringen te brengen in een in vele opzichten onbevredigende toestand, kan nl. met zich mede brengen dat in vele gevallen reeds maatregelen getroffen moeten worden voordat in alle opzichten volledige zekerheid verkregen is” (blz. 5).

Het Werkplan voor 1957 begint met een analyse inzake de sociaal-economische situatie in Suriname, waarin zonder conclusies te trekken de belangrijkste factoren worden gememoreerd. Het beschikbare landbouwareaal steeg sedert 1949 van 33.000 tot 40.000 ha, doch in hoeverre dit areaal inderdaad werd benut bleek niet op betrouwbare wijze vast te stellen. Dezerzijds kan worden opgemerkt, dat gezien de produktie van andere gewassen dan rijst niet noemenswaardig toenam, en dat in de bovenvermelde toename van 7.000 ha de rijstpolders van Wageningen (bijna 5.000 ha) begrepen zijn, de vooruitgang vrijwel geheel voor rekening komt van de Stichting Machinale Landbouw.

Vrijwel alle overige besproken factoren werden reeds eerder in deze kolommen behandeld. Alleen willen wij nog even ingaan op de cijfers betreffende het kredietvolume. Het bankkrediet nam van 1950 tot 1955 toe van Sf. 15 mln. tot Sf. 23 mln., waarbij het aandeel van De Surinaamsche Bank sterk af- en dat van de Volkskredietbank sterk toenam. Het is jammer, dat er geen cijfers over het commerciële krediet beschikbaar zijn, want met uitsluitend de bankcijfers komt de zeer snelle kredietexpansie van de laatste jaren slechts ten dele tot uitdrukking.

Het belangrijkste industriële project is wel de cocosolie-fabriek in het district Coronie, die thans vrijwel gereed is en binnenkort in bedrijf komt. Voorlopig wordt uitsluitend ongeraffineerde olie afgeleverd. Verder is voor 1957 een bedrag uitgetrokken voor de voorbereiding van een melkcentrale en het bouwrijp maken van een industrieterrein, beide te Paramaribo.

De verkeerssector wordt gunstig beïnvloed door het feit, dat men erin is geslaagd een goedkopere verhardingsmethode te vinden. Hierdoor is het mogelijk, meer districtswegen te verharderen dan aanvankelijk mogelijk was. In de Oost-Westverbinding hoopt men in 1957 de weg van Wageningen naar Paradise, waar de weg naar Nieuw-Nickerie begint, gereed te krijgen.

De rijstpositie.

Evenals verleden jaar bleek, dat bij het verstrekken van rijstuitvoervergunningen de aanvoer is overschat. De voorraden bleken in juni dermate te zijn geslonken, dat om de binnenlandse consumptie tot de komende oogst (sept.-nov.) zeker te stellen, invoervergunningen voor rijst werden afgegeven. Ten gevolge hiervan werd een hoeveelheid Burmarijst aangekocht.

De Tariefwet.

De in de Tariefwet 1957 opgenomen bepaling, dat ook het Land invoerrechten verschuldigd is, is intussen komen te vervallen.

Volkstelling.

Over de Volkstelling 1950 verscheen het grootste gedeelte van de publikaties. Wij hopen daarop een volgende maal terug te komen.

Kamer van Koophandel.

Ten gevolge van het zich niet houden aan de geheimhoudingsplicht werd kort geleden een der leden genoodzaakt af te treden. Toen hij vervolgens bij een tussentijdse verkiezing opnieuw werd gekozen traden acht van de negen zittende leden uit protest af. Daar als gevolg hiervan de Kamer volgens de Regering niet in staat was haar taak naar behoren uit te voeren, benoemde deze een bewindvoerder, die thans de werkzaamheden van de Kamer door het secretariaat onder zijn leiding doet uitvoeren en nieuwe verkiezingen uitschreef. Daar de Verordening op de Kamer geheel verouderd is, adviseerden de beide organisaties in het grootbedrijf de Regering, spoedig een nieuwe Verordening, die meer aan de eisen van de tijd is aangepast, uit te vaardigen en eerst verkiezingen te doen houden, wanneer deze van kracht is.

Hotelplan.

Een combinatie is doende, de financiële basis te verkrijgen voor een groot toeristenhotel, teneinde mede een deel van het Amerikaanse toeristenbezoek aan de Caraïbische gebieden te kunnen aantrekken.

Invoer.

De invoer gedurende het eerste kwartaal 1957 bedroeg Sf. 15,4 mln. tegen Sf. 13,2 mln. in de overeenkomstige periode in 1956. Vooral investeringsgoederen, grond- en hulpstoffen gaven een stijging te zien, terwijl voornamelijk ten gevolge van de verhoogde invoerrechten een teruggang is te constateren in non-essentials als dranken, kleding en zuivelprodukten. Aangenomen mag worden, dat deze teruggang zich gedurende het tweede en derde kwartaal zal voortzetten.

Paramaribo.

G. C. A. MULDER.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De ruimte op de geldmarkt is in de verslagweek meegewonnen, in aanmerking genomen dat wij ons in het hoogtepunt van het vakantie seizoen bevinden, met alle consequenties van dien voor de bankbiljettencirculatie. Begint de propaganda voor vakantiespreiding effect te sorteren? De iets grotere ruimte bleek uit een bescheiden daling van de rentevoet voor van eigenaar verwisselend kortlopend papier. Het callgeld-tarief bleef echter onveranderd, met kleine omzettingen.

Luttele dagen nadat het resultaat van de op 5 augustus gehouden tender op 3-maands schatkistpromessen bekend werd gemaakt (toegewezen f. 53,6 mln., tegen onveranderd $4\frac{1}{8}$ pCt.) werd de volgende inschrijvingsdatum aangekondigd (13 augustus). Het resultaat hiervan is de lezer reeds bekend, en ook, in hoeverre de stijgende geldmarkt-tarieven in de Verenigde Staten hun invloed hebben doen gelden (de „prime rate” steeg hier van 4 tot $4\frac{1}{2}$ pCt., de discontovoet bij een aantal Federal Reserve Banks van 3 tot $3\frac{1}{2}$ pCt.).

Voor de Schatkist was er reden tot verheugenis: de

schuld aan De Nederlandsche Bank was, blijkens de weekstaat per 5 augustus, veranderd in een tegoed, een vooruitgang in één week van f. 109 mln. Behalve het voordelig saldo van nieuw afgegeven minus afgelost schatkistpapier, hebben belastingontvangsten tot deze vooruitgang bijgedragen, een factor die ook in de komende maanden van betekenis zal blijven. De banken daarentegen zagen hun tegoed met bijna f. 125 mln. achteruitgaan, hoewel bijna f. 60 mln. aan bankbiljetten naar de Centrale Bank terugstroomde.

Van de goudvoorraad werd weer bijna f. 23 mln. afgeknabbeld. De ontwikkeling van de internationale handel blijft voor Nederland weinig opwekkend. In juli was er in de E.B.U. f. 30 mln. tekort. Voor Frankrijk was dit f. 500 mln. Duitsland had echter een surplus van niet minder dan f. 700 mln. Dergelijke cijfers zijn bepaald niet geschikt om de geruchten betreffende herwaarderung van verschillende valuta's te doen versterken. De termijn-agio's voor D.M. en dollar liepen dan ook weer op, evenals het termijn-disagio voor de Franse frank, al was er aan het eind van de week een kleine kentering. Frankrijk snoeit het budget; het geïndexeerde minimumloon moest er met 5½ pCt. worden verhoogd. Duitsland loste £ 75 mln. oorlogsschuld aan Engeland vervroegd af. Men zou daar gekant blijven tegen een „eenzijdige (!) herwaarderung" van de D.M.

De kapitaalmarkt.

Zowel obligatie- als aandelenkoersen zetten in het algemeen hun dalende beweging voort. Wat de obligaties betreft, men heeft het over een op handen zijnde staatslening, waarbij een rentevoet van 5½ pCt. wordt genoemd. Hoe dit ook zij, het is een ieder duidelijk dat er iets moet worden ondernomen, vooral ook om de gemeenten uit hun financiële nood te redden. De aankondiging, dat het rentegamma onder de loep wordt genomen, blijft op de obligatiekoersen van invloed. Een uitzondering is de Nederlandse dollarlening, maar hier is het de devaluatieangst die de doorslag geeft.

Behalve de bankgroep — de halfjaarcijfers van de Amsterdamsche Bank lieten zien, dat het niet steeds juist is bankaandelen als obligaties te waarden — lieten alle sectoren van het A.N.P.-C.B.S.-indexcijfer een daling zien. Hieraan zijn verschillende factoren debet. In Wall Street nam het Dow Jones gemiddelde voor industriële aandelen de „brug" van 500 — in benedenwaartse richting en met toenemende omzetten. Dalende grondstofprijzen; besnoeiing van de bewapeningsuitgaven; stijgende rente en de angst dat deze een te grote domper zal zetten op bedrijvigheid en rentabiliteit, spelen hier o.a. een rol. Een tweede factor die het Nederlandse koerspeil beïnvloedt: „vlucht" in Duitse effecten; het agio van de „libka"-marken, waarmee Duitse effecten dienen te worden gekocht, steeg aanmerkelijk. Ten slotte is er dan nog de reeds gebleken of nog verwachte invloed van de bestedingsbeperkingsmaatregelen (incl. verhoging van de vennootschapsbelasting).

De emissiebedrijvigheid blijft gering. In juni werd blijkens opgaven van het C.B.S. ruim f. 8 mln. aan aandelen en obligaties geplaatst (juni 1956: f. 91,1 mln.). N.V. W. A. Scholtens' Aardappelmeelfabrieken kondigde een emissie aan van f. 2 mln. 5¼ pCt. 15-jarige obligaties à 98½ pCt., rendement ca. 5½ pCt. Er zou een dollarlening (met Nederlandse tranche) van Petrofina in de maak zijn, met een van 5½ tot 7½ pCt. oplopende rente en een valutaclausule.

Aand. indexcijfers A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	26 juli 1957	2 aug. 1957	9 aug. 1957
Algemeen	229,7	227,7	223,5
Internat. concerns	341,2	337,1	329,4
Industrie	149,0	148,9	148,5
Scheepvaart	154,3	151,0	147,2
Banken	110,5	112,9	112,9
Indon. aand.	95,7	95,3	93,9

Aandelen	f. 223,50	f. 220,20	f. 214,50
Kon. Petroleum	447½	444¼	435¼
Unilever	290¾	288	280
Philips	182	181½	179¼
A.K.U.	290	298	295
Kon. N.-Hoogovens	184¼	187½	187¼
Van Gelder Zn.	174½	170½	166½
H.A.L.	197½	202½	202½
Amsterd. Bank	115	116	115½
H.V.A.			

Staatsfondsen	57	55½	54½
2½ pCt. N.W.S.	85	84¼	81½
3½ pCt. 1947	81¾	81	79¾
3 pCt. 1955 I	83½	83½	81½
3 pCt. Grootboek. 1946	93½	93½	95½

Diverse obligaties	83	82½	83
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	76½	75¼	75¼
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	85½	85	82½
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	89½	88½	87½
3½ pCt. Philips 1948	81	80	77¾

New York	514,6	505,1	496,8
Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials			M. P. GANS.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt

Tweede kwartaal 1957

De algemene stand van de geldmarkt.

De jongste maanden is de geldmarkt in België geleidelijk verder verkrapt en de laatste weken leek zij bepaald de karakteristieken te vertonen van een liquiditeitscrisis. Niet alleen was het callgeld ontoereikend, zodat het Herdiscontering- en Waarborginstituut bestendig voor grote bedragen in herdisconto stond bij de Nationale Bank, doch op de zgn. vrije markt was het eveneens moeilijk geworden nog papier te plaatsen. De rentevoeten waren daarbij aanzienlijk gestegen, en niet-geviseerde bankaccepten op 90 dagen werden niet zelden afgerekend tegen 5 pCt.

Deze fundamentele verkrapping van de geldmarkt uitte zich zeer karakteristiek in een scherpe toename van het herdisconto bij de Nationale Bank.

Verloop van de kredietverlening (in Bfr. mln.)

	Portefeuille handelspapier Nationale Bank	Herdisconto door de private banken bij de Nationale Bank en de parastatale instellingen	Krediet ver- leend aan de economie door de private banken
mei 1956	4.849	5.948	47.818
juni 1956	4.180	6.040	46.327
dec. 1956	10.006	9.809	47.773
mrt. 1957	9.329	10.795	49.381
mei 1957	12.111	11.357	48.156
juni 1957	11.917	—	—
11 juli 1957	14.118	—	—

Naast de verhoging van het herdisconto dient eveneens de toename van de voorschotten op Overheidsfondsen, opgenomen bij de Nationale Bank, te worden vermeld. Doorgaans zijn deze weinig belangrijk, doch begin juli jl. overschreden zij het bedrag van Bfr. 2 mrd. om op 11 juli te stijgen tot Bfr. 2.452 mln.

Als oorzaken van de verkrapping dienen vooral te worden vermeld:

1. Het stationair verloop der bankdeposito's. Op 30 juni 1956 beliepen de bankdeposito's — zicht en termijn — Bfr. 82.058 mln. Dit bedrag werd enige maanden overschreden, doch meestal werden lagere cijfers geboekt. Op 31 mei werd Bfr. 81.366 mln. genoteerd. Deze stagnatie der deposito's moet vooral worden toegeschreven aan het ongunstig verloop van de handels- en vooral van de betalingsbalans. De Belgische handelsbalans was schier onafgebroken in deficit sedert juli 1956. Daarenboven werden de monetaire reserves ongunstig beïnvloed door de verbrede stroom van beleggingen in het buitenland, die meestal afgewikkeld worden via de financiële dollar.

Globaal bezien liepen de goud- en deviezenreserves van de Nationale Bank terug van Bfr. 58.320 mln. op 3 januari van dit jaar tot Bfr. 52.798 mln. op 27 juni jl. Het hoge peil van de activiteit in de industrie, evenals de nasleep van de Suez-aankopen, hebben blijkbaar de liquiditeit van het bedrijfsleven gedrukt, zodat ook van deze zijde vermoedelijk een ongunstige invloed uitging op de bankdeposito's.

2. Tegenover stagnerende deposito's is de kredietverlening de jongste maanden verder gestegen.

Volume der door de Banken verleende kredieten
(in Bfr. mln.)

	30 juni 1956	31 dec. 1956	31 mei 1957
Handelsswissels in portefeuille ..	15.431	14.436	13.823
Herdisconteerde wissels	-6.040	9.809	11.357
Prolongaties en voorschotten op effecten	1.278	1.216	1.342
Debiteuren in rekening	20.054	21.051	22.091
Bankaccepten	9.772	11.071	10.900
Totaal	52.367	57.583	59.513

In vergelijking met juni van vorig jaar is de stijging van het herdisconto zeer opvallend. Trouwens, de geldschaarste heeft andermaal de nadruk gelegd op de kredieten onder mobiliseerbare vorm t.t.z. herdisconteerbaar handelspapier.

3. Een andere voornaam reden van de verkrapping van de geld- en kapitaalmarkt ligt in het financiële beleid van de Overheid, die steeds verder gaat met het draineren van alle beschikbare middelen naar haar eigen thesaurie. Wij komen hierop bondig terug bij het bespreken van de obligatiemarkt.

De verhoging van de discontovoet.

De spanning op de geldmarkt en het relatief lage peil van de discontovoeten van de Nationale Bank hadden reeds geruime tijd een nieuw ingrijpen van de monetaire autoriteiten in het vooruitzicht gesteld. Pas op 24 juli kondigde de Nationale Bank de verhoging met 1 pCt. van al haar discontovoeten aan. De verschillende discontovoeten zijn thans:

- 4½ pCt. voor geaccepteerde gedomicilieerde wissels en geïseerde bankaccepten.
- 5½ pCt. voor geaccepteerde niet-gedomicilieerde wissels.
- 6 pCt. voor niet geaccepteerde gedomicilieerde wissels.
- 6½ pCt. voor niet geaccepteerde, niet-gedomicilieerde wissels.
- 6½ pCt. voor voorschotten op overheidsfondsen met meer dan 12 maanden looptijd.

De laatste der genoemde discontovoeten wordt doorgaans als basis genomen voor het bepalen van de rentevoorzwaarden der kaskredieten, onder toevoeging van een veranderlijke marge (doorgaans minstens + 1 pCt.) en van een commissieloon. Kaskredieten tegen 7½ à 8 pCt. worden dan ook zeldzaam. Deze verhoging met 1 pCt. wordt in financiële kringen doorgaans beschouwd als een maatregel van uitzonderlijk belang, welke de discontovoeten op het hoogste peil brengt sinds ongeveer 30 jaar.

Naast het deficit op de betalingsbalans, wordt de grote omvang der kredieten als aanleiding tot deze maatregel beschouwd. Daarenboven ondervond men reeds geruime tijd dat zowel de financiering van vele export- als importzaken evenals transitoverrichtingen waarin België was betrokken in dit land werden afgewikkeld omdat de kredietvoorwaarden voor dit soort verrichtingen er zeer gunstig waren. Het is daarenboven duidelijk dat met deze verhoging van de rentestand de Nationale Bank tevens krachten in het leven wil roepen die de inflatoire tendenties van de overheidsfinanciën in zekere mate zouden kunnen compenseren.

De obligatiemarkt.

Onderstaande tabel geeft een beeld van het verloop van de rentestanden op de obligatiemarkt.

Rentestand op de obligatiemarkt a)
(in pCt. per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	aug. 1948	juni 1950	juni 1951	jan. 1957	apr. 1957	mei 1957	juni 1957	juli 1957
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,39	4,50	4,54	4,54	4,75
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	5,19	5,32	5,44	5,49	5,83
Kasbons Steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	5,67	5,66	5,67	5,67	6,24
Kasbons parastatale instellingen	ca. 9 jaar	—	—	5,41	5,18	5,22	5,30	5,41	6,03
Private instellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	4,73	5,25	5,33	5,42	5,38

a) Reële rendementen; rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

De koersdaling, en omgekeerd de verhoging van het rendement was vooral opvallend vanaf de 24e juli, de dag waarop de verhoging van de discontovoet werd aangekondigd. Deze wijziging van de discontovoet volgde onmiddellijk op de sluiting van de inschrijvingen op de lening van het Wegenfonds (Bfr. 2½ mrd.), waarvan, naar verluidt, een half miljard ongeplaatst bleef. Deze lening die typerend was voor de jongste emissies, bood de volgende voorwaarden: nominale rente 5 pCt. looptijd 10 jaar, uitgegeven à 97 pCt., terugbetaalbaar a pari door jaarlijkse uitloting en/of terugkoop ter beurze a pari. Het rendement op de uiterlijke vervaldag beliep 5,40 pCt., en het couponrendement op basis van de uitgifteprijs 5,15 pCt.

In financiële kringen vraagt men zich af naar welk obligatietype de Overheid zal grijpen voor de volgende emissies: een lening tegen 5½ pCt. uitgegeven à 95 pCt. of een lening tegen 6 pCt. uitgegeven a pari zouden ongeveer in de marktvoorwaarden liggen, doch brengen de rentevoorzwaarden op een prohibitief peil voor de Overheid. Een oplossing ware wellicht te vinden in het uitgeven van leningen op korte termijn (3 tot 5 jaar), waarvoor gemakkelijk belangstelling is te vinden bij de banken zelf. De verzekeringmaatschappijen die meer op lange termijn beleggen kunnen nog gedurende geruime tijd hun gading vinden op de markt zelf, daar heel wat langerlopend papier blijkbaar zeer voorlopig is geplaatst.

Typerend voor de Belgische obligatiemarkt is de samenhang met de beweging van de officiële discontovoeten. De arbitrage speelt hierin ongetwijfeld een rol, evenals de beleggers, die nauw zijn betrokken bij de geld- en kapitaalmarkt. Omwille van het omvangrijke beroep op herdisconto van de Nationale Bank zijn daarbij de officiële discontovoeten toonaangevend voor de prijzen van het krediet in België. De grote omvang van de Overheidsuitgaven anderzijds roept bij de beleggers het verlangen op naar een „behoorlijke rentevergoeding” die niet zelden wordt

afgewogen tegen de prijs die zou moeten worden betaald, als de belegger zich genoëpt zou zien een voorschot' op de onderschreven fondsen te vragen.

De aandelenmarkt.

Algemene Beursstatistiek (basis: gemidd. 1953 = 100)

	dec. 1956	april 1957	juni 1957	25 juli 1957
Verzekeringen	215	214,3	214,5	211,8
Banken	137,7	138,4	137,5	142
Holdings	173,2	179,6	177,8	184,3
Gas en elektriciteit ..	136,7	137,4	132,8	134,4
Metaal	123,5	126,6	127,1	130,1
Non-ferro metalen ..	231,8	220,5	201,1	202,4
Scheikunde	118,3	117	118,7	118,6
Steenkolen	128,5	135,1	134,4	141,4
Bouwnijverheid	186,9	178,3	170,3	173
Textiel	84,5	97,5	96,8	96,9
Koloniale	130,7	129,4	124,3	125,6
Voeding	120,2	121,8	120,8	123,7
Algemeen gemiddelde				
Kontant	135,5	137,9	135,9	139
Termijn	192,6	194,3	189,8	193,6

De aandelenmarkt gaf de jongste maanden geen ophefmakende bewegingen te zien, en reageerde zelfs weinig op de jongste verhoging van de discontovoet. Het gemiddeld rendement van 75 „vedetten” evolueerde als volgt:

december 1956	3,63
januari 1957	3,56
februari 1957	3,57
maart 1957	3,79
april 1957	3,84
mei 1957	3,92
juni 1957	4,05
juli 1957	3,98

De marge tussen het rendement van de aandelen en de obligaties is opnieuw vrij groot geworden.

Kortenbergh.

Dr. L. DELMOTTE.



DE OLVEH VAN 1879

PENSIOEN VERZEKERINGEN

VOOR IEDER BEDRIJF EEN PASSENDE REGELING
VOOR IEDERE REGELING EEN PASSENDE VERZEKERING

Deskundig
advies wordt
op aanvraag
gaarne verstrekt.

Kortenaerkade 1 - 's-Gravenhage - Telefoon 183390

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 juli 1957

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen .. f	91.469.649,35
Nederlands Schatkistpapier ..	411.500.000,-
Ander Overheidspapier ..	38.021.731,25
Wissels	27.824.964,18
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	34.581.611,40
Effecten, Syndicaten en Waarden.	41.471.750,35
Prolongaties en Voor- schotten tegen Effecten ..	34.913.757,95
Debiteuren	412.436.563,61
Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	6.879.245,32
Gebouwen.	5.000.000,-
	<u>f 1.104.099.273,41</u>

Kapitaal	f 49.000.000,-
Reserve	21.000.000,-
Bouwreserve	1.000.000,-
Deposito's op Termijn ..	283.165.051,11
Crediteuren	715.464.157,35
Geaccepteerde Wissels ..	1.018.486,47
Door Derden Geaccepteerd ..	1.283.529,24
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	32.168.049,24
	<u>f 1.104.099.273,41</u>

Abonneert U op DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor stu-
denten f 19.—; fr. per post
f 20.10.

Abonnementen worden aan-
genomen door de boekhandel
en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM

Deze Stelconplaten kent U...

maar kent U ook deze...

en deze...

en deze...?

meteoor beton

N.V. Betonfabriek De Meteoor | de Steeg | Tel.: 0. 8302 - 3344

In vele bedrijven meent men nog steeds dat Stelconplaten uitsluitend verkrijgbaar zijn in de standaardmaat 2 x 2 m. Echter, wanneer dat nodig is, kunnen Stelconplaten worden vervaardigd in alle gewenste vormen en afmetingen. Vraag voor Uw vloerenprobleem advies aan de Meteoor-deskundigen. Steunend op een 25-jarige ervaring, weten zij ook voor U een oplossing!

Stelcon bedrijfsvloeren

sterk-vlak-duurzaam

H.V.R. 5223

vacatures



GEMEENTE ROTTERDAM

HAVENBEDRIJF

Bij de afdeling Handel en Verkeer is plaats voor een

drs. in de economie

Leeftijd bij voorkeur niet boven 30 jaar.

Goede kennis van de moderne talen is vereist, terwijl ervaring in

documentatie

en

researchwerk

tot aanbeveling strekt.

Benoeming in de rang van commies, salarisgrenzen f 5339.- - f 7085.-.

Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

De regeling inzake vergoeding van reis-, pension- en verhuiskosten is van toepassing.

Sollicitaties te richten tot burgemeester en wethouders en te adresseren aan het bureau Personeelvoorziening, kamer 331, Stadhuis.

Inzending binnen 14 dagen na deze oproep onder no. 367.

Groot dagblad in het Westen des lands zoekt een

ACADEMICUS

voor zijn

RUBRIEK BEURS- EN BEDRIJFSLEVEN.

Brieven met uitvoerige inlichtingen over persoon, opleiding en ervaring aan E.-S.B. no. 33-1, Postbus 42, Schiedam.



De Nederlandsche Handel-Maatschappij is een internationaal georiënteerde bank met een groot aantal buitenlandse vestigingen, affiliaties en vertegenwoordigingen. Zij bemiddelt bij import en export en transitozaken en geeft inlichtingen over betalingsgewoonten en -mogelijkheden. De N.H.M. staat U ook ter zijde bij het zoeken van nieuwe zakenrelaties in het buitenland.

**Nederlandsche
Handel-Maatschappij, N.V.**

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32